

MASTEROPPGAVE
Psykisk helsearbeid
September 2019

Hvilke erfaringer har kvinner med å være på flukt og ha ansvar for barn?

En kvalitativ studie om kvinners erfaringer med å ha ansvar for barn under flukt.

Elisabeth Hjort Engebretsen
Kandidatnr. 101

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for helsevitenskap
Institutt for sykepleie

Dette er en studie om å være kvinne og flyktning og ha ansvar for barn på flukt. Å bli tvunget på flukt er en voldsom belastning og mange bærer med seg erfaringer fra krig og vold fra hjemlandet som gjør flukten enda mer krevende. Studien tar for seg I hvilken grad og hvordan kvinner makter å ta seg av barna under flukt.

Formålet med studien er å få mer kunnskap om hvordan det er å være kvinne på flukt og ha ansvar for barn. Gjennom kvinnens beskrivelser av egne erfaringer kan vi få økt kunnskap om noe vi ikke vet så mye om. Denne kunnskapen kan bidra til at helsearbeidere og andre fagpersoner i mottaksapparatet kan møte flyktningene på best mulig måte og forstå behovene deres slik at de får den hjelpen de trenger når de kommer til Norge.

Metode: Studien har en kvalitativt forskningsdesign inspirert av fenomenologisk-hermeneutisk perspektiv. Det ble utført kvalitative intervjuer med fem kvinner som er mødre og som har vært på flukt med barn fra Syria og Irak og til Norge. Intervjuene ble transkribert verbatim og datamaterialet ble analysert ved hjelp av systematisk tekstkondensering.

Funn: Erfaringene kvinnene hadde hatt under flukt ble sortert i fire kategorier og dreiet seg rundt å kunne klare å ivareta barnas trygghet, se behovene deres under flukten. Videre, hva som hadde vært til hjelp underveis og om de og barna var plaget av ettervirkninger fra erfaringer fra flukten nå i ettertid.

Funnene viste at kvinnene hadde vært i svært krevende situasjoner som de hadde maktet å komme gjennom og det var mestringskapasiteter som sto frem og som det var naturlig å belyse. Funnen er belyst gjennom teorier om resiliens og salutogenese.

Nøkkelord: Flyktninger, mødre, mor og barn relasjon, resiliens, salutogenese

FORORD:

Når masteroppgaven nå leveres går en lærerik, spennende og krevende prosess mot slutten.

Jeg vil takke lærerne ved OsloMet som har fungert som inspirasjonskilder med all kunnskapen dere har delt og tilbakemeldinger som har gjort at jeg fikk tro på at jeg kunne skrive en masteroppgave.

Takk til veileder Aud Misund som har vært ryddig og gitt gode tilbakemeldinger samt hjulpet meg til å komme videre både faglig og personlig når jeg har stått fast. Oppgavens tematikk har tidvis vært overveldene og det har vært viktig å ha en person som har forstått hva materialet kan sette i gang i en uerfaren forsker og hjulpet meg videre.

Jeg har erfart at det å skrive master er et ensomt prosjekt, og menneskene rundt meg har vært viktige støttespillere. Takk til gode venninner som har vist interesse for prosjektet og backet meg opp når jeg har trengt det. Samtaler med kloke, fine folk er uvurdelige.

Takk til familie som har akseptert at jeg har brukt mye tid på studier og takk til gode kollegaer som har vist interesserte og bidratt med faglige samtaler.

Sist men ikke minst, takk til informantene som stilte opp i studien. Gjennom dere har jeg fått innblikk i menneskers, og i særdeleshet mødres enorme styrke og potensial til å holde ut og ta seg av barn under de mest utenkelige forhold. Gjennom dere har jeg også fått innblikk i en kultur og et folk jeg har fått stor respekt for.

Oslo, 15.09.2019
Elisabeth Hjort Engebretsen

Å vera i livet

Dette å vera i livet,
open for alt ikring,
bunden med sterke røter
til menneske og til ting,
gi både hjarte og hender
i omsorg som aldri svik,
var det som gav meining til ferda di
og let deg få kjenne deg rik

Halldis Moren Vesaas

Innholdsfortegnelse:

INTRODUKSJON	side. 7.
1.0 Innledning.....	7
1.1 Bakgrunn.....	7
1.1.2 Krigen i Syria.....	8
1.2 Bakgrunn for valg av tema.....	8
1.3 Studiens hensikt og problemstilling.	9
1.4 Begrepsavklaringer og avgrensninger.....	9
1.5 Litteratursøk.....	10
1.6 Tidligere forskning og relevans for psykisk helsearbeid.....	14
1.7 Oppgavens struktur.....	15
2.0 TEORETISK PERSPEKTIV.....	15
2.1 Styrkebaserte perspektiver.....	16
2.2 Mestring.....	18
2.3 Salutogenese.....	18
2.4 Resiliens.....	19
2.4.1 Resiliensbegrepet og flyktninger.....	20
2.4.2 Sosial støtte.....	20
3.0 METODE.....	20
3.1 Vitenskapelig forankring.....	21
3.1.2 kvalitativ metode.....	22
3.1.3 Fenomenologi.....	22
3.1.4 Hermeneutikk.....	22
3.2 Forforståelse.....	22
3.3 Forberedelse til datainnsamling.....	25
3.3.2 Intervjuguide.....	27
3.4 Rekruttering og utvalg.....	27
3.5 Gjennomføring av intervjuer.....	28
3.5.1 Bruk av tolk	29
3.5.2 Transkribering	29

3.6 Etiske overveielser.....	30
3.6.1 NSD og REK.....	31
3.6.2 Informert samtykke og informasjonsskriv.....	32
3.7 Systemisk tekstkondensering og fenomenologisk-hermeneutisk analyse.....	32
3.7.1 Første trinn: å få et helhetsinntrykk.....	33
3.7.2 Annen trinn: å identifisere meningsbærende enheter.....	34
3.7.3 Tredje trinn: å abstrahere innholdet.....	35
3.7.4 Fjerde trinn: å sammenfatte betydningen.....	35
3.8. Metodediskusjon.....	36
3.8.1 Reliabilitet og validitet : pålitelighet og gyldighet.....	37
3.8.2 Gyldighet.....	38
3.8.3 Overførbarhet.....	39
3.8.4 Bekreftbarhet.....	39
4.0 RESULTATER.....	39
5.0 DRØFTING.....	47
5.1 Sammenfatning av resultatene.....	47
5.2 Å ha blitt reddet litt i siste liten.....	48
5.2.1 Å ikke ha kontroll.....	49
5.2.2 Viktigheten av sosial støtte.....	50
6.0 KONKLUSJON.....	51
Litteraturliste.....	52
Vedlegg: Intervjuguide, informasjonsskriv, godkjenning fra NSD.....	54

INTRODUKSJON

1.0 Innledning

I dette kapittelet presenteres den historiske bakgrunnen for studien og bakgrunn for valg av tema. Det redegjøres også for studiens hensikt og problemstilling, avgrensning, litteratursøk og tidligere forskning, og studiens relevans for psykisk helsearbeid.

1.1 Bakgrunn

Året 2015 utspilte den såkalte flyktningkrisen seg, og migrasjon ble satt høyt på den politiske dagsordenen. Det hadde da, over noen år, vært mest fokus på enslige, mindreårige flyktninger og deres situasjon. Men flyktningkrisen i 2015, synliggjorde i større grad, hvordan familier, og særlig barn, blir berørt av krig og å være på flukt. Mediedekningen av hvordan krigen i Syria rammer uskyldige mennesker, inkludert barn, de utallige flyktningenes båtreise over Middelhavet og vandring gjennom Europa, var kraftig kost for privilegerte nordmenn, og skapte engasjement (Lidén, 2017).

70,7 millioner mennesker var på flukt fra forfølgelse, vold og væpnet konflikt ved inngangen til 2019. Dette er en økning på 2,3 millioner mennesker fra året før og for syvende året på rad steg totaltallet for mennesker på flukt. Antallet mennesker på flukt fortsetter dermed å ligge på et historisk høyt nivå. (Flyktningregnskapet, 2019).

En påtvunget migrasjon, eller flukt er en voldsom belastning for et menneske å bære. De flykter fra vold, krig og fattigdom, og mange bærer med seg erfaringer og situasjoner som har vært overveldende og skadelige for kropp og sjel (Varvin, 2015, Erstad, 2016, Hillestad, 2016, Hellestveit, 2017). Kvinner er spesielt sårbare under flukt (Varvin, 2015, Brunvatne, 2009, Ng Langdal, Sveaas og Dybdahl, 2019), og det er bekreftet i studier, (Cheruiyot, 1999) at det er en betydelig risiko for å bli utsatt for seksualisert vold under flukt. Dette gjelder spesielt enslige kvinner og kvinner som er enslige forsørgere for barn. Ofte faller ansvaret for familier på flukt på kvinner. De skal forsørge barna, skaffe mat og tak over hodet til familien, i tillegg til å beskytte og oppdra barna. Vanligvis har kvinner et nettverk bestående av familie og andre kvinner i opprinnelseslandet, og tryggheten dette nettverket innebærer, faller bort når de tvinges på flukt fra hjemlandet (Sveaas, Reichelt og Berg, 2019).

Å være på flukt vil si å leve tett på hverandre. Familier bor og sover sammen, ofte i små telt i flyktingleirer, og foreldrene må ofte bære barna til fots på flukt over landegrensener og store avstander mot målet. Vi vet at god tilknytning mellom mor og barn er bra barnet og vil kunne

forebygge fremtidige psykiske plager, men nærhet mellom mor og barn kan også ha den effekten at barnet blir preget av morens sinnstilstand. Dermed kan en kvinne på flukt ha en utfordring i å ikke overføre sitt eget sannsynlige stress til barnet sitt (Anstorp, Benum og Jakobsen, 2006, Hart, 2011).

1.1.2 Krigen i Syria.

Tidligere, gjennom flere år, var det Afghanistan og Somalia som var de landene flest flyktninger kom fra til Norge, men de siste årene er det Syria som har toppet statistikken. Krigen der er ansvarlig for den største flyktningekatastrofen i nyere tid, og lidelsene er enorme. Krigshandlingene har rammet så å si hele befolkningen og i 2015 var det anslått at 12,2 millioner mennesker i Syria var avhengige av nødhjelp for å overleve mens over halvparten av befolkningen var drevet på flukt (Varvin, 2015). Tallene på økt for hvert år, og ved utgangen av 2018 var nesten 13 millioner drevet på flukt. Det er over halvparten av en befolkning på drøyt 21 millioner. De fleste er internt fordrevne, mens mange har flyktet til nabolandene Jordan, Libanon, Tyrkia og Irak. Antallet barn på flukt er 51% (Flyktningregnskapet, 2019, Sim, Fazel, Bowes og Gardner, 2018).

Mange flyktninger velger, til tross for stor risiko, å flykte videre mot andre land, i håp om et bedre liv. Flere tusen risikerer livet i forsøket på å nå Europa ved å krysse Middelhavet som, ifølge FN, er verdens dødeligste sjøvei. Mer enn 1.600 personer har omkommet eller forsvunnet i sine forsøk på å nå Europa via Middelhavet i 2018, ifølge FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)..

Mange av dem som overlever overfarten, blir sittende fast i flyktningeleirer i Hellas og Italia. Etter at innvandringspolitikken ble strammet inn og grensekontrollene skjerpet i 2015, er det blitt vanskeligere å komme seg videre nordover i Europa. Men noen klarer det, og enkelte kommer også til Norge. Per 1. januar 2018 var det registrert 27 400 innvandrere fra Syria mot 20 800 året før, og syrere er nå den femte største innvandregruppen i Norge (Statistisk sentralbyrå, 16.03.18)

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Jeg er sykepleier og jobber til daglig på en psykiatrisk døgnpost i Oslo. Høsten, 2015, tok jeg valgfaget «Psykisk helsearbeid med minoritetspasienter» på OsloMet eller HIOA som storbyuniversitetet het da. Jeg hadde tatt videreutdanning i psykisk helsearbeid året før og ville studere videre for å ta master. På videreutdanningen fordypet jeg meg i traumer, tilknytning og relasjonstraumer, som er traumer i tilknytningen til nære omsorgspersoner

(Anstorp, et al, 2012). Jeg ønsket å se videre på traumer og tilknytning i en masteroppgave, denne gangen relatert til kroppslige symptomer. Det faktum at traumer kan sette seg i kroppen, og hvordan det kan arte seg, er noe jeg opplever vi ikke har tilstrekkelig kunnskap om og forståelse for i psykiatriske døgnposter. Jeg hadde lagt merke til at kvinner fra ikke-vestlige kulturer, som jeg hadde møtt som pasienter, ofte «somatiserer» smertene sine. Det innebærer at pasienten fremfor verbalt å uttrykke sin psykiske smerte, i stedet viser til symptomer på diffuse fysiske smerter i kroppen, for eksempel kronisk hodepine, hjertebank, pusteproblemer med mer (Varvin, 2015). Videre hadde jeg merket meg at slik somatisering ofte blir møtt med negative reaksjoner blant helsearbeidere i alle leirer, og at disse kvinnes plager ikke blir tatt tilstrekkelig alvorlig. Denne problematikken ønsket jeg å se nærmere på og derfor var planen å ta valgfaget «Kropporienterte terapier» høsten 2015. Men så ble undervisningen i dette faget avlyst, og derfor valgte jeg å ta valgfaget som i stedet ble tilbudt samme høst; «Psykisk helsearbeid med minoritetspasienter».

Flyktningkrisen i 2015 var da i den mest kaotiske fasen. Mediene var breddfulle av dramatiske reportasjer og bilder av flyktninger i enorme antall i overfylte farkoster på vei over Middelhavet, og til fots i store grupper nordover i Europa. Som så mange andre ble også jeg sterkt grepet og engasjert i flyktningenes situasjon. Med utgangspunkt i mitt engasjement i traumer og tilknytningstraumer ble jeg særlig opptatt av hvordan det er å være mor med ansvar for barn på flukt fra krig, og samtidig, etter hva jeg da antok, ha med seg en psykisk og emosjonell bagasje preget av traumer som følge av krigens grusomheter. Jeg stilte meg spørsmål om hvordan det vil være å ta seg av barn og ivareta barnas behov for trygghet og omsorg under så ekstreme omstendigheter som flyktninger utsettes for (Varvin, 2015, Erstad, 2016, Hillestad, 2016, Hellestveit, 2017). Vi vet at barn profiterer på å ha trygge og rolige omsorgspersoner rundt seg, og at det er spesielt viktig i ekstreme situasjoner. Barn kan vise stor evne til å klare seg hvis den emosjonelle tilknytningen fungerer og foreldrene klarer å beholde sin beskyttende rom overfor barnet (Varvin, 2015, Ullmann et al, 2017, El-Khani, et al, 2018). Jeg ville se nærmere på tematikken kvinner og barn på flukt, både fordi jeg var personlig engasjert, og på grunn av tematikkens akutte aktualitet. Da jeg begynte å lete etter forskning om mødre på flukt med barn, fant jeg imidlertid lite relevant materiale, hvilket ikke var unaturlig siden det på det tidspunktet var en ny og unik situasjonen. Dette styrket min tro på at det ville nyttig se nærmere på dette i en masteroppgave.

Dette var foranledningen og årsaken til at jeg valgte å fordype meg i dette temaet. Da jeg tok fatt på oppgaven høsten 2017, var krisen ikke lenger like prekær, men flyktningkrisen er en

pågående hendelse som stadig er aktuell og vi trenger kunnskap om flyktninger og deres erfaringer fra flukt slik at vi øker mulighetene for å kunne tilby dem den hjelpen de trenger både under flukt og etterpå når de er kommet til mottakslandet.

1.3 Studiens hensikt og problemstilling

Et hovedfunn i flyktningeforskning er at det som skjer *etter* store påkjenninger som traumatiseringer og tap, vil være avgjørende for hvordan det går med mennesker som har vært på flukt når det gjelder psykisk helse, integrasjon og utvikling. Dermed kan eksiltilværelsen også bli mulighetenes område hvis vi som mottar dem klarer å legge forholdene til rette for vekst og utvikling (Varvin, 2015).

Med denne studien ønsker jeg å bidra til økt kunnskap om hvordan det er å være kvinne på flukt og ha ansvar for barn. Formålet er at helsearbeidere og andre fagpersoner i mottaksapparatet skal kunne møte dem og forstå deres behov på best mulig måte slik at de får den hjelpen de trenger når de er kommet til Norge.

Min problemstilling er:

Hva er kvinners erfaringer med å være på flukt og ha ansvar for barn?

Forsknings spørsmål:

1. I hvilken grad, og hvordan har de klart å bevare trygghet for barnet/barna under flukt?
2. I hvilken grad, og hvordan har de klart å se barnet og dekke dets behov under flukt?
3. I hvilken grad, og hvordan har de klart å ikke overføre sitt eget eventuelle stress til barnet/barna?
4. Hva har vært til hjelp underveis?
5. I hvilken grad og på hvilken måte opplever de at de selv og/eller barna er preget av erfaringene fra flukten?

1.4 Begrepsavklaringer og avgrensninger.

Flyktning

En flyktning er, ifølge FNs flyktningkonvensjon «enhver person som med rette frykter fra forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en

bestemt sosial gruppe. Personen som flykter må ha krysset en internasjonal landegrense for at reglene i FNs flyktningkonvensjon skal gjelde». FNs konvensjon om flyktingenes rettigheter fra 1951 med tillegg av 1967, art 1. A. Denne retten er også nedfelt i Norsk Utlendingslov, LOV-1988-06-64, kap.4, § 28a www.lovdatabasen.no. Se også FN`s hovedside på nett om flyktningkonvensjonen.

«I juridisk sammenheng dekker ordet flyktning overføringsflyktninger og asylsøkere som har fått asyl. I dagligtale omtaler man en person som flyktning når vedkommende er på flukt fra krig, brudd på menneskerettigheter, miljøkatastrofer med mer. I flyktningarbeidet blir begrepet brukt både om asylsøkere som har fått asyl, overføringsflyktninger og de som har opphold på humanitært grunnlag» (Varvin, 2015 s. 49).

Denne oppgaven dreier seg om kvinner som er mødre, og som oppfyller ovennevnte krav under definisjonen flyktning. De flykter sammen med egne og/eller andres barn som de har omsorg for. Det er ikke stilt spesielle kriterier til alder på hverken mødre eller barn, men jeg legger til grunn at et individ er voksen ved 18 år som er myndighetsalderen i Norge.

I denne studien er det kvinner som har flyktet fra Syria som er i fokus. Som beskrevet over var krisen der prekær i 2015 og det er forholdsvis nytt at det kommer flyktninger til Norge fra Syria. Det finnes per i dag, lite forskning på denne gruppen i Norge. Det kunne også vært interessant å se på flyktninger fra Eritrea, Somalia og Afghanistan som er store innvandrergupper i Norge, men for enkelthets skyld har jeg valgt å forholde meg til en kultur, primært syrere og arabere. I utgangspunktet planla jeg knytte meg til en arabisktalende tolk som jeg skulle ha med gjennom oppgaven. Denne planen ble, som det kommer frem senere i studien, ikke fulgt, men var med på å berede grunnen for de valgene som ble gjort ved oppstart av prosjektet.

Jeg kunne ha valgt å skrive om foreldre generelt, men fordi det er kvinner som oftest er primæromsorgspersoner for barn på flukt var det naturlig å velge å se på mødre.

1.5 Litteratursøk.

Jeg gikk først til Swemed+ for å finne engelske søkeord. Det ble deretter foretatt søk i databasene PsykINFO, Medline, og Cinahl. Jeg varierte søkeordene noe i de ulike databasene for å få flest mulig relevante treff.

Det ble gjort et nytt søk etter analysen hvor søkeordene resilience og sense of coherence ble inkludert samt at mother-and-child relations ble byttet ut parent-and-child relations. Fra dette søket inkluderte jeg to artikler i søket som ble funnet i databasen Psyc-info.

Under er en oversikt over søket og artikler:

Søk i databaser:

Database/søk emotor/ Nettsted	Søkeord/ Søkekombinasjoner	Antall treff	Kommentarer til søk/treffliste
Cinahl Søkefilter: Peer- reviewed/ research articles 2000-2018	S1 Refugees, S2 emigration and immigration, S3 Emigrants and immigrants S4 mother- child relations, S5 mother- Infant relations S6 mothers S1orS2=S7,S7orS3=S8,S4 orS5=S9, S6orS9=S10, S8andS10=S11	468	Etter gjennomgang av titler og/eller abstract finner jeg 6 artikler hvorav kun en er om kvinner på flukt og de fem andre relevante i forhold til å være mor i krig, og å etablere seg som mor i et nytt land, med en annen kultur. Etter nøyere lesning finner jeg to artikler som jeg tar med videre: 24: The Impact of Refugee Mothers' Trauma, Posttraumatic Stress, and Depression on Their Children's Adjustment. East, Patricia L.; Gahagan, Sheila; Al-Delaimy, Wael K Syria: the challenges of parenting in refugee situations of immediate displacement. El-Khani, Aala; Ulph, Fiona; Peters, Sarah; Calam, Rachel • Tas med videre for gjennomgang
Medline Samme søkefilter, men jeg byttet ut mothers med parenting kuttet ut mother and infant relations	S1 refugees, s2 emigrants and immigrants, s3 emigration and immigration, s4 parenting, s5 mother and child relations S1OR2, S3OR6, S4OR5, S7ANDS8	307	Etter gjennomgang av titler og/eller abstract fant jeg først 11 artikler som jeg ønsket å se nærmere på. Etter å ha sett nærmere på dem eller lest dem endte jeg opp med 2 artikler hvorav ingen gikk direkte på temaet mitt men hadde til dels med temaet å gjøre. Countering posttraumatic LHPA activation in refugee mothers and their infants. <u>E Ullmann</u> , ^{1,2,*} <u>S R Bornstein</u> , ^{2,3} <u>R S</u> <u>Lanzman</u> , ⁴ <u>C Kirschbaum</u> , ⁵ <u>S Sierau</u> , ¹

fordi det ble mange artikler med fødsel og amming som ikke var relevant			<u>M Doehnert</u>,¹ <u>P Zimmermann</u>,⁶ <u>H Kindler</u>,⁷ <u>M Schauer</u>,⁸ <u>M Ruf-Leuschner</u>,⁸ <u>J M Fegert</u>,⁹ <u>K von Klitzing</u>,¹ and <u>U Ziegenhain</u>⁹ Pathways linking war and displacement to parenting and child adjustment: A qualitative study with Syrian refugees in Lebanon. Sim, A; Fazel, M; Bowes, L; Gardner, F. • Tas med videre for gjennomgang
Psyc-info Samme søkefilter Etter analysen	S1 refugees, S2 emigrants and immigrants, S3 emigration and immigration, S4 parenting, S5 mother and child relations S1 or S2=S6, S3or S6=S7, S4or S50S8, S7 and S8=S9	53	Etter gjennomgang av titler og/eller abstract var det først 13 artikler som så interessante ut, deretter etter nærmere gjennomgang var det to som ikke var tilgjengelig online, og som måtte kjøpes for opp til 450 kroner. Kun en artikkel var interessante og ble tatt med videre for gjennomgang: Testing the Feasibility of Delivering and Evaluating a Child Mental Health Recovery Program Enhanced With Additional Parenting Sessions for Families Displaced by the Syrian Conflict: A Pilot Study El-Khani, Aala; Cartwright, Kim; Ang, Cheryl; Henshaw, Elizabeth; Tanveer, Mishaal; Calam, Rachel. Syria: Refugee parents' experiences and need for parenting support in camps and humanitarian settings. El-Khani, Aala; Ulph, Fiona; Peters, Sarah; Calam, Rachel. Vulnerable Children and Youth Studies. Vol.13(1), 2018, pp.19-29. Everyday resilience: Narratives of single refugee women with children, <u>C Lenette</u>, <u>M Brough</u>, <u>L Cox</u> - Qualitative social work, 2013 - journals.sagepub.com

Utover datasøk har jeg benyttet meg av diverse litteratur fra flyktningefeltet, derav pensum fra Psykisk helsearbeid til minoritetspasienter, Sverre Varvin sin forskning og bøker, samt annen litteratur fra masterutdanningen, inkludert metodelitteratur. Jeg har også gjort søk på biblioteket og funnet romaner og dokumentarer som jeg har brukt for å sette meg inn i flyktnings situasjon.

1.6 Tidligere forskning og relevans for psykisk helsearbeid.

Flere studier konkluderer med at til tross for at det er stort behov, finnes det per i dag svært lite forskning om familier som er eller har vært på flukt og om hvordan slike erfaringer påvirker omsorgsrollen, både under flukt og i ettertid (El-Khani et al, 2016, Sim et al, 2018, East, P.L. et al, 2017).

Det er veldokumentert innen forskning at flyktninger sliter med traumer og komorbide depressive symptomer (East, et al, 2017). Samtidig er det begrenset forståelse for hvordan flyktningforeldres tidligere traumeerfaringer, nåværende sinnstilstand og depressive symptomer påvirker omsorgsrollen og dermed barnas oppvekstkår og fremtidige mentale tilstand. En studie som tok for seg kvinner som hadde flyktet fra Somalia, nå bosatt I USA, fant at mødres traumeerfaringer i seg selv ikke påvirker barna, men mødrenes sinnstilstand og depressive symptomer hadde innvirkning på barnas tilpasningsevne. På den måten blir mødrers flukterfaringer overført til barna. Traumeerfaringer fra flukt påvirker altså ikke bare voksne flyktnings psykiske helse, men også barnas nåværende og fremtidige psykiske helse. Studien konkluderer med at det er stort behov for kunnskap om, og tilbud til, denne gruppen, innen feltet psykisk helse, inkludert opplæring av helsearbeidere, slik at denne gruppen kan få den hjelpen den har behov for (East, et al, 2017).

Til tross for begrenset empiri indikerer forskning at barn fra flyktningfamilier er I risikozonen for å utvikle symptomer på mentale og psykiske helseproblemer I tillegg til utviklingsforstyrrelser (Ullmann. E, et al, 2018).

Det er dokumentert (El-Khani et al, 2016) at primæromsorgspersoner, som oftest barnas foreldre, har en nøkkelrolle med hensyn til hvordan flyktningbarn utvikler seg følelses- og adferdsmessig, og at det kan være svært utfordrende for foreldre å oppdra barn under flukt. En studie (El-Khani et al, 2016) tok for seg syriske foreldres erfaringer fra flyktingleire og så

på, i hvilken grad, og hvordan, det å være på flukt hadde innvirkning på deres evne til å gi omsorg og hvordan deres omsorgsrolle hadde forandret seg under flukten. Resultatene viste at foreldre slet både emosjonelt og fysisk med å støtte barna sine under flukt. God foreldreomsorg kan gi barn beskyttelse gjennom vanskelige tider, men når foreldrene selv sliter psykisk kan dette ytterligere komplisere og påvirke barns motstandskraft mot stressorer som krigserfaringer gir (El-Khani et al, 2018, El-Khani et al, 2017, Sim, et al, 2018). De konkluderer med å si at mesteparten av den forskningen som er gjort med flyktninger, har fokusert på behovene de har i gjenbosettingsperioden i vertslandet. Men fordi mange familier tilbringer svært lang tid, noen ganger årevis, i flyktningleirer, bør det tilbys hjelp tidligere i fluktforløpet. Å tilby foreldreintervensjoner i flyktningleirer kan hjelpe foreldre til bedre å kunne støtte barna og således redusere innvirkning av traumer, utfordringer de har i øyeblikket og på et senere tidspunkt. De poengterer at denne kunnskapen bør følges opp av politikere og de som har ansvar for å etablere tilbud til flyktningfamilier i gjeninnsettingskontekster (El-Khani et al, 2016, Sim, et al, 2018).

Forskning viser at til tross for at flyktningforeldre opplever frustrasjon og hjelpeløshet i møte med oppgaven som foreldre når de er på flukt oppgir alle at de har sterk foreldrekjærlighet og stor dedikasjon overfor oppgaven som foreldre og de at de bestreber seg på å gi barna en så normal hverdag som mulig til tross for kaotiske omgivelser (Sim, A et al, 2018).

1.7. Oppgavens struktur.

Etter introduksjonen følger en redegjørelse for studiens teoretiske forankring. Her presenteres den teori som vil bli brukt når resultatene skal tolkes. Deretter beskrives metoden brukt for gjennomføring av prosjektet, samt en diskusjon av denne. Så presenteres resultatene, før de diskuteres.

2.0 TEORETISK REFERANSERAMME

Teoretisk referanseramme er de «brillene» man som forsker bruker når man leser sitt materiale og identifiserer de mønstre man har. Forskerens teoretiske referanseramme er dermed en integrert del av den forskningsmetode man benytter (Malterud, 2017). Under analysen vokste de frem en tanke om at styrkebaserte perspektiver kunne utvide forståelsen av resultatene fra undersøkelsen. Min opprinnelige tanke om å bruke teori vedrørende tilknytningsadferd og traumer var knyttet til min forforståelse og viste seg å ikke kunne benyttes da datamaterialet inneholdt lite informasjon om tilknytningsforhold. Dataene inneholdt materiale om traumer, men siden de ikke tilfører ny kunnskap om kvinner på flukt

med barn, valgte jeg å anvende informasjon som kan beskrive mine informanter. Malterud sier at det er en fordel å plukke ut noen robuste funn og fokusere på disse i stedet for å gjøre studien for vid (2017). Dette var en vanskelig vurdering for meg å ta da jeg opplevde informasjonen om informantenes traumer som vesentlige funn men valgte allikevel å gi prioritet til å analysere de funnene som kan gi ny kunnskap om kvinner på flukt med barn.

2.1 Styrkebaserte perspektiver

I et styrkebasert perspektiv legges det vekt på at alle mennesker har styrker, kapasiteter og ressurser, og i hjelpearbeid med mennesker i vanskelige livssituasjoner handler det om å ta utgangspunkt i nettopp deres styrker og ressurser (Solem, 2017).

Styrkeperspektivet oppsto i USA innen feltet psykisk helse, som en opposisjon til psykososiale tilnærminger som hadde et patologisk perspektiv. Styrkeperspektivet utfordret sentrale begreper og diskurser innen biomedisinen og psykiatrien da det, i stedet for å legge vekt på et individs problemer og svakheter, heller la heller vekt på menneskers styrker og ressurser. I et styrkebasert perspektiv er man opptatt av at mennesker takler stress og vanskelige livssituasjoner forskjellig, og at våre tanker, ressurser og kognitive kapasitet har betydning for hvordan vi mestrer gitte situasjoner. (Solem, M-B, 2017).

Innen feltet styrkeperspektiver finner vi blant andre begrepene mestring, salutogenese og resiliens.

2.2 Mestring

I mestrings- eller styrkeperspektivet legges hovedvekten på å få tak i individets ressurser og beskyttelsesfaktorer når stress er involvert i vanskelige livssituasjoner. Begrepet mestring er knyttet til læring og innenfor psykologien er begrepet mestring eller coping oversatt med håndtering av stress og vanskelige situasjoner. Mestring er knyttet til stress i den forstand at det handler om å takle utfordringer i livet på en god eller dårlig måte, og individets potensial er i betydelig grad avhengig av vedkommendes tro på sin egen kapasitet til mestring. Begrepet mestringsressurser omfatter ressurser et menneske har i seg selv, i familien og i sine nære omgivelser (Solem, 2017, Borge, 2010).

2.3 Salutogenese

Begrepet salutogenese (helse; saluto, genesis; opprinnelse/tilblivelse, altså helsens opprinnelse) ble introdusert av den israelsk-amerikanske sosiologen Aarons Antonovsky (1923-1994) som en reaksjon på den ensidige vektleggingen av patogenese, som identifiserer

årsaken til sykdom innenfor helseforskningen. (Solem, 2017)

Da Antonovsky i 1970 holdt på med analysen av en undersøkelse om sentraleuropeiske kvinners tilpasning til overgangsalderen, festet han seg ved svarene på ett av spørsmålene kvinnene var blitt stilt, nemlig om de hadde vært internert i konsentrasjonsleir under krigen. Det viste seg at flere av kvinnene faktisk hadde sittet i konsentrasjonsleir, men likevel oppga nesten en tredjedel av dem at de i tillegg til å beholde livet hadde forholdsvis god fysisk og mental helse. Denne tilfeldige iakttakelsen, som ikke hadde noe med hovedmålsetningen å gjøre, fikk Antonovsky til å endre forskningsfokus og med sterkt engasjement undersøke hva som kunne ligge til grunn for disse kvinnenes oppsiktsvekkende sterke motstandskraft og overlevelsessevne: Hvordan kunne kvinnene, som alle hadde vært ofre for konsentrasjonsleirens grusomheter, likevel ha det så pass godt i etterkant av de voldsomme belastningene de var blitt utsatt for? (Antonovsky, 1979, 2012). Antonovskys forskning på dette feltet resulterte i tesen om «det salutogene spørsmål»: Hva er helsens opprinnelse? (Antonovsky, 2012, Antonovsky, 1979).

I stedet for å opprettholde et sort/hvitt-syn på helse, såkalt dikotomi, som innebærer at man enten er frisk eller syk, ønsket Antonovsky at helse skulle forstås som et kontinuum hvor vi finner helse-uhelse ved de to motstående polene. Alle befinner seg på et eller annet punkt langs denne aksen, og spørsmålet er derfor ikke om man er frisk eller syk, men hvor man befinner seg i forhold til de to motpolene. Med en salutogen tilnærming er det sentrale spørsmål hvorfor noen befinner seg i den friske enden av kontinuumet, eller hvorfor noen stadig beveger seg i den retningen? Sentralt i salutogene er begrepet stress, og hvordan stress håndteres på varierende vis av ulike individer. Inntil Antonovsky introduserte modellen om salutogenese, hadde stressfaktoren, som forstyrrer homeostasen og skaper ubalanse og etter hvert sykdom, utelukkende vært ansett som noe negativt (Solem, 2017, Antonovsky, 2012). Salutogenese åpnet opp for en rehabilitering av stressfaktoren og det mysteriet det salutogenetiske perspektivet ville løse var: «Når man stilles overfor en stressfaktor, fører belastningen til en anspent tilstand som må håndteres. Hvorvidt utfallet blir patologisk, nøytralt eller helsebringende, avhenger av om spenningen håndteres på en adekvat måte» (Antonovsky, 2012 s. 16). Antonovsky introduserte begrepet, motstandsressurser, som omfatter alle ressurser et individ personlig besitter, så som ego-styrke, god økonomi og andre personlige fortrinn, men også ressurser han eller hun kan trekke veksler på i sine nære omgivelser, eksempelvis familie, sosial støtte o.l. Slike gunstige omstendigheter gir effektiv beskyttelse mot en rekke stressfaktorer, mente Antonovsky. Felles for motstandsressursene er

at de gjør det mulig å sette alle stressfaktorer inn i en meningsfylt sammenheng, og dette er en forklaring på hvorfor visse mennesker mestrer stress bedre enn andre. Disse erkjennelsene ledet Antonovsky videre til teoriens mest sentrale begrep; «Sense of Coherence» (SOC), som kan oversettes med en opplevelse av sammenheng (OAS). (Antonovsky 2012, Borge, 2010).

Da Antonovsky hadde etablert begrepet salutogense, operasjonaliserte han det ved å gjennomføre en rekke inngående, ustrukturerte intervjuer med 51 svært ulike personer, som hadde til tilfelles at de alle hadde vært rammet av et alvorlig traume, men allikevel klart seg godt i ettertid. Gjennomgangstema i intervjuet var hvordan de så på livet sitt. Etter å ha identifisert to grupper som beveget seg i motsatt retning i kontinuumet av helse, fant han tre komponenter som var tilstede i mye større grad hos dem med sterk OAS enn dem svak OAS. Disse kjerneelementer var: begripelighet (comprehensibility), håndterbarhet (manageability) og meningsfullhet (meaningfulness) (Antonovsky, 2012).

Begripelighet viser til den kognitive komponenten av OAS og handler om i hvilken grad man forstår utfordringer man står overfor i hverdagen (Borge, 2010). Hvis man scorer høyt på begripelighet har man tiltro til at det som skjer er forutforventninger til at fremtidige stimuli vil være forutsigbare, eventuelt, hvis de kommer overraskende, har man tiltro til at de vil kunne settes i en sammenheng og forklares (Antonovsky, 2012).

Håndterbarhet referer til den atferdsmessige komponenten i OAS og individets mulighet til å kunne håndtere og løse utfordringer på en måte som oppleves tilfredstillende. Individet med høy grad av håndterbarhet ser vanligvis en løsning på problemer som andre finner håpløse (Borge 2010). Her gjelder det at individet selv opplever å ha tilstrekkelige ressurser til rådighet til å kunne takle utfordringer man møter. til rådighet henviser både til de ressursene man selv har kontroll over, men også ytre ressurser som, for eksempel en ektefelle eller venn eller noe annet man har tillit til og stoler på har til rådighet. Hvis man har en sterk opplevelse av håndterbarhet, vil man ikke føle seg som offer for omstendighetene. Man opplever at man er istand til å møte livets utfordringer, takle det og komme videre (Antonovsky, 2012).

Mening, som er den tredje og siste komponenten, beskriver den emosjonelle siden av OAS. Den ble definert som OAS's motivasjonselement og beskriver, i hvilken grad man føler at dagliglivet er meningsfylt og en kilde til personlig tilfredstillelse (Borge, 2010). De som har en sterk OAS opplever å ha livsområder som er viktige for dem og gir mening i tilværelsen til forskjell for de med svak OAS som ikke opplever at noe i livet gir dem spesielt mening. Antonovsky anså mening som den viktigste komponenten i OAS fordi en høy opplevelse av

mening bidrar til at en situasjon fremstår som mer begripelig og håndterbar. Uten en opplevelse av mening og uten positive forventninger til livet, vil den samlede OAS være svak til tross for de to andre komponenters tilstedeværelse. Stilt overfor problemer, vil individer med høy opplevd følelse av mening være villig til å ta utfordringen en krevende situasjon gir og gjøre sitt beste for å komme gjennom den. (Antonovsky, 2012).

Når Antonovsky hadde funnet de tre komponentene han definerte OAS på følgende måte:

«Opplevelsen av sammenheng en en global innstilling som uttrykker i hvilken grad man har en gjennomgående, varig, men også dynamisk følelse av tillit til at (1) stimuli som kommer fra ens indre og ytre miljø, er strukturerte, forutsigbare og forståelige, (2) man har ressurser nok til rådighet til å kunne takle kravene som disse stimuliene stiller, og (3) disse kravene er utfordringer som det er verdt å engasjere seg i» (Antonovsky, 2012 s. 41).

Antonovsky mente at OAS kunne styrkes gjennom å møte utfordringer og takle disse tilfredstillende. Det holder imidlertid ikke med hverdagslige utfordringer, han mente at det måtte store omveltninger til i livet for å styrke OAS (Antonovsky, 2012). Funnen i denne studien kan vise til at kvinnen har fått styrket sin OAS gjennom de erfaringene de har hatt under flukt.

2.4 Resiliens

Resiliensbegrepet er sentralt i styrkeperspektivet og henger tett sammen med teori om salutogenese. Både resiliens og salutogenese legger vekt på prosesser som bringer individer fremover mot bedre psykisk helse og velvære, og begge perspektiver illustrerer relativ sunnhet hos mennesker som utsettes for påkjenninger (Solem, 2017, Borge, 2010). Mens man i et salutogenetisk perspektiv er opptatt av helsefremmende tenkning og kartlegging av individets mestring av stress, vektlegger man i resiliensteori prosesser som fører til utvikling av individets motstandskraft under omstendigheter som involverer risiko (Solem, 2017).

I engelske ordbøker og dagligtale brukes begrepet resiliens om både fysiske og menneskelige fenomen. Oversatt fra Oxford Combined Dictionary (1993) betyr *resiliens* både å gjenopprette original form, men også menneskets evne til bedring. Man kan si at resiliens handler om spenst. Det finnes ingen helt dekkende norske ord, men alternative ord er motstandskraft og mestring selv om resiliens ikke må forveksles med mestring da mestring handler i større grad om læring enn resiliens (Borge, 2010). Resiliensbegrepet har i lengre tid vært brukt i psykologisk forskning for å definere utviklingstøttende betingelser i utsatt barns hverdag.

Man kan også definere resiliens som *en pågående prosess der mobilisernde krefter kobles sammen på særlige måter slik at man tåler motgang og belastninger*, og på et individnivå til en persons motstandskraft og evne til å komme styrket ut av belastende hendelser, motgang, krenkelser og annet som medfører stress (Lidèn, 2017). Enklere forklart, handler resiliens om hvordan vi kan forstå det at noen er mer motstandsdyktige enn andre i vanskelig situasjoner. Motstandskraft er altså et nærliggende begrep, men ikke helt dekkende da det henviser til noe som er «i» personen, mens mange av de faktorene som har vist seg å være avgjørende for at barn klarer seg, er forhold utenfor dem selv (Borchevink, Christie og Dybdahl, 2019).

Resiliente mennesker har ofte evne til å vurdere hva som er viktig å forholde seg til i vanskelige situasjoner. De innehar, tilsynelatende, betydelig dose kognitiv kapasitet i tillegg til å være emosjonelt stabile. For resiliente mennesker fremstår verden som regel slik den er og de evner godt å skille realitet fra fantasi. Dette gjør dem bedre istand til å respondere og handle mest mulig effektivt og adekvat i vanskelige situasjoner. Andre karaktertrekk som resiliente mennesker ofte innehar er sterk evne til selvrefleksjon, en følelse av identitet og oppmerksomhet på seg selv og andre. Dette er karaktertrekk som gir selvrespekt og beskyttelse (Alayaran, 2007).

2.4.1 Resiliensbegrepet og flyktninger.

Resiliensbegrepet har ofte vært brukt i forskning om flyktninger da flyktninger er mennesker med et sterkt potensial for å klare seg under svært krevende forhold (Varvin, 2015). Gjennom flyktningers erfaringer blir vi konfrontert med det ytterste et menneske kan tåle. De kommer fra krigsområder eller undertrykkende regimer, og har ofte vært vitne til grusomme hendelser i tillegg til den farefulle flukten (Varvin, 2015, 2019). Mange har levd i lang tid under forhold som har satt deres yteevne og motstandsevne på en hard prøve og samhold i familie og gruppe er også satt under press. Men erfaringen med å være flyktning er også et bevis på menneskers resiliens, og å bruke de muligheter som finnes, til å søke hjelp og finne støtte (Varvin, 2015, 2019).

2.4.2 Sosial støtte:

Sosial støtte anses for å være en av de sentrale forutsetninger for best mulig mestring og overlevelse i vanskelig livssituasjoner. I all forskning på resiliens, beskrives sosial støtte og tilstedeværelse av betydningsfulle personer som viktige og positive faktorer, og nettverk og familie er sentrale beskyttelsesfaktorer (Sveaas, Reichelt og Berg, 2019, Simich og Andermann, 2014).

Kvinner har ofte et nettverk av familie og andre kvinner i hjemlandet. Dette nettverket faller bort når de forlater hjemlandet og kan gjøre kvinne ensom og rådløse (El-Khani et al, 2018).

3.0 METODE

3.1 Vitenskapelig forankring

Samfunnsvitenskapens studieobjekt er svært kompleks fordi den består av kommuniserende og tolkende mennesker og det kreves et mangfold av fremgangsmåter og metoder når dette skal utforskes. Samfunnsforskeren er en deltaker i samfunnet og kan ikke bare være en tilskuer til det han eller hun studerer (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016).

3.1.2.Kvalitativ metode

Kvalitativ metode søker kunnskap om menneskers erfaringer og opplevelser, tanker, forventninger og holdninger med mer. Den går i dybden og har som formål å få frem sammenheng og helhet samt å formidle forståelse (Johannesen et al, 2016, Malterud, 2017)

Kvalitative forskningsmetoder er virkemidler for å utvikle ny kunnskap, såkalt *induktiv* kunnskap, og ikke å reprodusere forståelse som vi allerede har. Metodene bygger på teorier om menneskelig erfaring, *fenomenologi*, og fortolkning, *hermeneutikk*, og omfatter strategier for hvordan man systematisk samler inn, organiserer, og tolker tekstlig materiale fra samtale, observasjon eller skriftlig kildemateriale. Målet er å få tak i forskningsdeltakernes perspektiv (Malterud, 2017, Johannessen et al, 2016). Et annet kjennetegn ved kvalitative studier er at analysen starter i det man starter prosjektet og pågår gjennom hele forskningsprosessen. Det kan være at studien tar en annen retning enn planlagt, og at vi som forskere ikke sikkert kan vite noe om mengde antall av intervjuer og type datamateriale før vi er i gang (Malterud, 2017).

Da formålet med mitt masterprosjekt er å innhente kunnskap om kvinners *erfaringer* med å være på flukt og ha ansvar for barn, ble et kvalitativt forskningsdesign med fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming, funnet å være et egnet analyseverktøy.

3.1.3 Fenomenologi

Fenomenologi er både en filosofi med røtter tilbake til den tyske filosofen Edmund Husserl (1859-1938) og et kvalitativt forskningsdesign (Johannessen et al, 2016) Fenomenologien oppsto som filosofisk retning på begynnelsen av 1900-tallet og er, kort fortalt, læren om hvordan tingene eller begivenhetene viser seg for oss eller umiddelbart oppfattes av sansene våre. Som *kvalitativt design* benyttes en fenomenologisk tilnærming når vi vil utforske og

beskrive menneskers erfaringer med, og forståelse av, et fenomen (Malterud, 2017). Målet er å få økt forståelse av, og innsikt i, andres livsverden. (Johannessen et al. 2016).

Det fenomen som skal ses nærmere på i denne studien er kvinners *erfaringer* med å være på flukt og ha ansvar for barn. Premisset for kvinnes flukt er at de har flyktet fra et krigsherjet land, i dette tilfellet, Syria og Irak, og at flukten ble initiert på bakgrunn av pågående krigshandlinger og således kan sies i utgangspunktet å være ufrivillig.

For at det skal bli forskning, må fenomenet vi ønsker å se nærmere på også analyseres og tolkes av forskeren, og her kommer hermeneutikken inn.

3.1.4 Hermeneutikk

I hermeneutikken tenker man at menneskelige handlinger har en hensikt, og man søker å forstå handlingens subjektive meningsinnhold. Man vektlegger dessuten mennesket som et språklig vesen som forstår og tolker verden subjektivt med fornuft og logikk som dets fremste erkjennelseskilde (Haugsgjerd, Jensen, Karlsson og Løkke, 2012, Krogh, 2017).

Hermeneutikerne fremhever en forskers egen bakgrunn og horisont som utslagsgivende for hvordan han eller hun tolker en tekst eller forfatter og sentralt i hermeneutikken er hva *forståelse* er og hvordan man oppnår *forståelse* (Haugsgjerd et al, 2012).

Det semistrukturerte forskningsintervjuet er et intervju som har som formål å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden med henblikk på fortolkning av de beskrevne fenomenene. Beskrivelser av den intervjuedes livsverden refererer til en fenomenologisk fremgangsmåte, mens fortolkningen av de beskrevne fenomenene er den delen av forskningsprosessen som forholder seg til hermeneutisk teori (Kvale og Brinkmann, 2017).

Jeg har i denne studien benyttet meg av semistrukturert forskningsintervju for å samle inn dataene om kvinnes erfaringer, og som verktøy for analysering av dataene har jeg valgt systematisk tekstkondensering (engelsk: Systematic Text Condensation – STC). STC er en pragmatisk metode for tverrgående analyse av kvalitative data og er en metode for hvordan en uerfaren forsker kan gjennomføre en systematisk analyseprosess. Da mitt material består av informasjon fra fem kvinner og dette er et masterprosjekt, ble STC vurdert å være et egnet analyseverktøy. Ved at jeg benytter meg av STC innebærer det at jeg ikke fullt ut gjør en hermeneutisk eller fenomenologisk analyse. STC vil bli grundig forklart i kapittel 3.

I hermeneutikken står *forforståelse* sentralt. Den tyske filosofen Hans Georg Gadamer (1900-2002) er sterkt forbundet med hermeneutikken i hans tenkning er begrepet «fordommer»

essensielt. Mens man vanligvis, innen vitenskap og forskning, ser på fordommer og forforståelse som noe man helst bør frigjøre seg fra for å kunne vurdere dataene mest mulig objektivt, ser Gadamer på fordommer som noe positivt. De er nyttige innfallsvinkler til bedre forståelse, og gir anledning til å oppleve noe som sant via egen erfaring (Gadamer, 2010).

3.2 Forforståelse

Malterud beskriver forforståelse som den «ryggsekken» forskeren har med seg inn i starten av forskningsprosessen og som påvirker måten han/hun både samler og leser dataene på. Hun mener at forforståelsen i beste fall kan nære og styrke prosjektet, mens den også, i verste fall, kan bli en tung bølge som gjør at forskeren må avbryte prosjektet hvis alt dreier seg om det hun bærer med seg, og ikke det hun faktisk ser og opplever langs veien (2017).

For at forskningsprosessen skal bringe frem noe annet enn det man vet på forhånd, er det viktig med et åpent sinn med plass for tvil, ettertanke og uventede konklusjoner. Dette kalles refleksivitet, og er en aktiv holdning som fordrer at forskeren skal lete etter konfrontasjoner med egne forestillinger. Dette skal komme gjennom forskningsprosessen og en forutsetning for dette er at forskeren har klargjort sin forforståelse og hypoteser og delt dem med leseren (Malterud, 2017).

Som beskrevet under avsnitt 1.2 så var min opprinnelige forforståelse basert på at kvinnene var traumatiserte av erfaringer fra krig. Flyktningkonsulentene jeg snakket med ved prosjektstart hevdet at, ifølge deres erfaring, var det vanskelig for kvinner på flukt, å være «koblet på» barna fordi de selv er traumatiserte. Dette samsvarte med min forforståelse og prosjektbeskrivelsen var basert på denne forståelsen. I diskusjon med min veileder kom vi likevel frem til at dette var begrensende og at det måtte være en åpning for at ikke alle er traumatiserte. Jeg valgte derfor å gå mer åpent ut, med en vid problemstilling og en åpenhet rundt deres erfaringer, om de er traumatiserte eller ikke. Derav den relativt vide problemstillingen.

Tilknytning går begge veier. Mor og barn skaper bånd seg i mellom og står i et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre (Hart, 2011). Ut ifra dette ville jeg også se på de eventuelle positive sidene med å ha med seg barn på flukt og ikke kun det negative. Kan det også være en hjelp å ha med seg barn i den forstand at man har noen å ta seg av utenfor seg selv og at det kan gi styrke i situasjonen?

3.3 Forberedelse til datainnsamling

Ved prosjektstart hadde jeg lite erfaring med flyktninger utover de jeg hadde møtt som pasienter på døgnposten jeg jobber til vanlig og det fremsto som et krevende felt å gå inn i. Både fordi det innebar å sette seg inn i ny kunnskap, og fordi jeg, gjennom undervisningen på Psykisk helsearbeid til minoritetspasienter, hadde fått innblikk i en emosjonelt sett, svært krevende tematikk. Men på bakgrunn av temaets aktualitet, og fordi det berørte og engasjerte meg i sterk grad valgte jeg å gå videre på temaet. Interesse og engasjement er viktige faktorer å ha med seg gjennom et masterprosjekt. (Everett & Furuseth, 2012).

I kvalitative studier har datainnsamlingen ofte en personlig karakter. Forskeren samler selv inn datamaterialet, som i betydelig grad oppstår i interaksjonen med forskningsdeltakerne. Et best mulig resultat forutsetter at dialogen mellom forsker og deltaker er preget av gjensidig tillit og respekt. At forskeren har gode kommunikative evner og inngir tillit er viktig for å få deltakeren til å være villig til å fortrolig informasjon om seg selv (Malterud, 2017).

For å legge grunnlag for et godt resultat med intervjuene forberedte jeg meg ved å sette meg inn i bakgrunnskunnskap om mennesker på flukt, om Syria og bakgrunn for krigen og intervjuemetode. For å få erfaring med å snakke med mennesker med krigserfaringer og med tolk, tok jeg kontakt med «Helsesenter for papirløse migranter» og jobbet en periode som frivillig terapeut. Dette ble en svært nyttig erfaring å ha med seg da jeg startet intervjuene fordi jeg var fordi jeg var blitt relativt trygg i situasjonen (Varvin, 2015).

«Noen ganger er det forskeren selv som må bearbeide egne følelser» (Nilsen, 2010 s. 32).

En prosess som har vært av mer personlig karakter har vært å oppøve meg i å håndtere de sterke følelsene materialet har igangsatt i meg som menneske. Å jobbe med temaer som liv og død, krig og tap av hus og hjem, mor og barn på flukt, har gjort noe med meg som menneske og det har tidvis vært vanskelig å holde distanse til materialet. Haugsgjerd et al. henviser til Carl Rogers som understreker skillet mellom identifikasjon og empati. Når man identifiserer seg med den andre, går man opp i, og blir oppslukt av den andres følelser, hvilket ikke er til hjelp for den andre. Når man derimot viser empati for den andre og dens opplevelser og erfaringer, opplever man den andres smerte og fortvilelse samtidig som man står utenfor styrken og intensiteten i følelsene (2012). Materialet i denne studien har tidvis vært vanskelig å håndtere, og jeg har opplevd, blant annet, å bli deprimert og ikke klare å komme videre i arbeidet og forstå hvorfor. Det har vært viktig å ha en veileder som har sett og forstått hva jeg har gått igjennom, og som har hjulpet meg videre. Jeg har blant annet, tidvis, identifisert meg

for mye med flyktingene og veilederen har hjulpet meg til å få en nødvendig distanse til materialet (von der Lippe og Rønnestad, 2011).

Som forberedelse hadde jeg også et prøveintervju med en kvinne fra Syria. Etter at mannen hennes ble drept, hadde hun flyktet alene gjennom Europa. Barna hennes var igjen i Damaskus men kom senere via familiegjennforening. Dette intervjuet kom i stand via en kollega av meg som hadde vært med å hente barna til Norge.

3.3.2 Inklusjonskriterier

Inklusjonskriteriene for studien er kvinner som har vært på flukt fra et land med pågående krigshandlinger, i utgangspunktet, Syria, og de har vært på flukt med barn, det vil si under 18 år. Et viktig inklusjonskriterie er at de ikke skulle være for sårbare slik at det å snakke om erfaringene ville kunne rippe opp i eventuelle traumeerfaringer eller annet materiale som de ville ha vanskelig for å håndtere på egen hånd senere. Dette inklusjonskriterie ble ivaretatt på den måten at de ble valgt ut av flyktningskontorer som kjente dem gjennom introduksjonsprogrammet, samt Helseforum for kvinner. Det var viktig at de hadde vært lenge nok i Norge til at de hadde fått den nødvendige distansen til flukten og erfaringene slik at de kunne snakke om dette uten stor risiko for å eventuelt bli retraumatiserte. Retraumatisering er en komplikasjon som kan oppstå når mennesker med traumeerfaringer skal snakke om erfaringene sine, og innebærer at de, ved å snakke om erfaringene vekker til live minnene og gjenopplever erfaringene med symptomene som oppsto. Hyppige gjenopplivninger kan forsterke symptomene (Anstorp & Benum, 2014).

For min del var det viktig at kvinnene selv hadde et ønske om å være med, og at det ikke ble lagt noe press på dem. De skulle informeres om studien, og deretter velge om de ville være med.

3.4 Rekruttering og utvalg

Et utvalg skal settes sammen slik at det inneholder tilstrekkelig rikt materiale om det man ønsker å si noe om når studien er gjennomført. Vi må sørge for at vårt materiale inneholder tilstrekkelige rike og varierte data til at problemstillingen blir belyst fra ulike sider. Et strategisk utvalg er sammensatt ut fra den målsettingen at materialet har best mulig potensial til å belyse problemstillingen vår. Forforståelse, problemstilling og teoretisk referanseramme vil bestemme hvilke forhold som skal tas hensyn til for å kunne innhente data som omfatter det aktuelle fenomenet i tilstrekkelig dybde og bredde. Hvis materialet vi har er svært

homogent, kan det bli vanskelig å få frem data og nyanser som gir kunnskap eller åpner nye spørsmål, og i kvalitative studier er informasjonsstyrke et bedre kriterium enn representativitet. (Malterud, 2017).

Rekrutteringen av informanter til studien har krevet mye forarbeid og tålmodighet. Det viste seg å bli vanskeligere enn jeg trodde få informanter og ettertid ser jeg at jeg burde gått bredere ut raskere enn jeg gjorde og kontaktet flere potensielle rekrutteringsteder.

På forsommeren 2017 kontakt jeg Flyktningkontoret i Bærum for å få hjelp til å rekruttere informanter. Jeg var i samtale og ble forespeilet hjelp til å rekruttere aktuelle deltakere i løpet av noen måneder, men en stund senere, etter mye purringer, fikk jeg kontrabeskjed. Det var likevel ikke kapasitet til å hjelpe meg ved Flyktningkontoret i Bærum. Dette gjorde at jeg gikk og ventet i mange måneder og kom sent i gang med innsamling av empiri.

Videre tok jeg våren 2018, kontakt med flere bydeler i Oslo samt flere språkcafeer for innvandrerkvinner. Det var flere som viste interesse for prosjektet mitt og de fikk tilsendt informasjonsskriv på tre språk (se vedlegg). I september 2018 ble det, ved hjelp av de ansatte, rekruttert en informant på Helseforum for kvinner, en aktivitetscafe for kvinner med minoritetsbakgrunn. Deretter var det bydel Frogner som fulgte opp. Det var viktig for dem å forsikre seg om jeg ville kunne ivareta deltakerne på en god nok måte og vi hadde noen samtaler rundt dette. Deretter satt de meg i kontakt med en sosionom som var ressursperson i bydelen og ansvarlig for en språkcafe for flyktninger i introduksjonsprogrammet. Der fikk jeg, i samråd med sosionomen, rekruttert tre kvinner. Videre fikk jeg i januar 2019, rekruttert en informant fra bydel Gamle Oslo. Hun var kommet via familiegjenforening, men hadde vært på intern flukt i Syria et år før hun kom til Norge og kom dermed innenfor inklusjonskriteriene.

I følge Malterud, skal utvalget vårt settes sammen med tanke på å få samlet inn et tilstrekkelig rikt og variert materiale om det vi ønsker å si noe om. I en kvalitativ undersøkelse er informasjonsrikdom et mer adekvat kriterium for et godt utvalg enn representativitet. Vi må sørge for at materialet vårt inneholder tilstrekkelig rike data til at problemstillingen kan belyses fra ulike sider (2017). Dette punktet ble ivaretatt av at inklusjonskriteriene var relativt vide innenfor noen rammer. Det er stor variasjon innenfor kriteriet, å være kvinne som har vært på flukt med barn, med hensyn til personlige ressurser, økonomi, utdanning, posisjon i samfunnet, med mer. Utvalget jeg endte opp med gjenspeiler dette, og så slik ut:

A: Kvinne fra Syria, 30 år, to mindreårige barn, tre og fire år nå, 6 mnd og to år ved fluktstart. Bodd i Norge et år og fire måneder ved intervju tidspunkt, snakker godt engelsk

B: Kvinne fra Irak: 39 år, to barn, 4 og 11. Bodd i Norge tre år, snakker noe engelsk

C: Kvinne, 49 år fra Syria, fire barn, bodd i Norge tre år, snakker godt norsk

D: Kvinne fra Syria, 40 år, fire barn, kommet til Norge via familiegjenforening men vært på flukt fra Syria til Tyrkia før hun dro tilbake til Syria med barna. Snakker kun arabisk, benyttet telefontolk

E: Kvinne fra Syria, 35 år, tre barn, 12, 9 og 7. Vært i Norge et år og to mnd. Kom til Norge via familiegjenforening men vært flyktning internt i Syria i to år før hun og barna kom til Norge. Benyttet tilstedeværende tolk.

To av kvinnene hadde vært på flukt sammen med mann og barn, en fra Syria og en fra Irak. En kvinne hadde flyktet med fire barn fra terrorgruppen IS og en voldelig ektemann. Hun hadde vært et år i flyktningleir i Hellas før hun og fire barn hadde reist, delvis til fots, gjennom ti land i Europa og søkt asyl ved ankomst til Norge. En hadde flyktet sammen med mann og barn til Tyrkia, vært der et års tid og så dratt tilbake til Syria med barna mens mannen flyktet alene til Norge. Kvinnen og barna kom senere til Norge via familiegjenforening. En av kvinnene hadde vært på intern flukt i Syria i to år med tre barn mens mannen hadde flyktet til Norge. Disse kom også via familiegjenforening. To av kvinnene var opprinnelig palestinere og var allerede flyktninger i det landet de oppholdt seg i før flukten til Norge. En var sunnimuslim og tilhørte dermed en forfulgt gruppe i Irak (ref)som var det landet hun flyktet fra. En var kurder og således del av den gruppen som var i konflikt med regimet i Syria i den byen hun kom fra (ref). To av kvinnene var tatt ut som kvoteflyktninger etter å ha tilbrakt omtrent et år i flyktningleir i Hellas. Å være kvoteflyktning innebærer at de blir anerkjent som FN flyktninger og reisen til det nye hjemlandet blir arrangert og er derfor relativt trygg (Varvin, 2015) Men flukten fra hjemlandet til Hellas og oppholdet der hadde vært alt annet enn trygt. En av disse to var på flukt med to barn som var under tre år samt mannen, og en var på flukt med to barn og en mann med hjernesvulst og følgelig svært syk.

3.4.1 Intervjuguide

Intervjuguiden ble delvis utformet etter innspill fra flyktningkontoret i Bærum i starten av prosjektet. Dette ble tatt med videre inn i masterseminarene og videreført der. Malterud

(2017), sier at vi får det mest robuste materialet når vi som forskere får informantene til å fortelle konkrete historier. Dette var jeg bevisst på under utformingen av intervjuguiden, og senere i intervjuene. Jeg opplevde da at det mest essensiell materiale kom når jeg fikk informantene til å fortelle konkrete historier fordi det hjalp informantene å huske. Intervjuguiden ble ikke modifisert utover i forløpet, men jeg lærte meg etter hvert hva som var viktig å vektlegge for å få mest mulig relevant materiale ut av deltakerne.

3.5 Gjennomføring av intervjuer

Intervjuene ble gjennomført fortrinnsvis der hvor informantene selv ønsket det. Tre av intervjuene ble foretatt i kvinnens hjem, et ble foretatt på et bydelskontor og et på et skjermet kontor tilhørende en kvinnekafe. Jeg vurderte at kvinnen kanskje var tryggere i eget hjem og at det kanskje ikke ville blitt noe intervju hvis jeg ikke gikk med på det. I ettertid ser jeg man kan få nyttige tilleggsinformasjon som å møte familiemedlemmer, samt å se hjemmet når man gjennomfører intervjuet i hjemmet. Samtidig kan disse elementene også være forstyrrende elementer slik at jeg tenker i ettertid at det er å foretrekk å intervjuer utenfor hjemmet. Dette må imidlertid veies opp imot at det er stor sannsynlighet for at kvinnene ikke ville latt seg intervjuet hvis de måtte forlate hjemmet, blant annet fordi de hadde barn å ta seg av hjemme. I det ene intervjuet var kvinnens fire år gamle sønn hjemme og avbrøt stadig vekk samtalen. I tillegg snakket kvinnen dårlig engelsk, noe jeg oppdaget først under intervjuet. For å bøte på dette måtte jeg ta meg god tid og «hente» kvinnen tilbake til samtalen ved å stille spørsmålet på nytt flere ganger.

I et annet intervju som ble gjennomført i hjemmet ble vi henvist til å sitte i stuen mens familiemedlemmene enten var på kjøkkenet ved siden av og tidvis gikk igjennom rommet. Dette ble noe forstyrrende og antageligvis ble både informanten og jeg mer bundet av at familie-medlemmer kunne høre det hun snakket om og dermed ikke snakket like fritt som hun ville gjort hvis vi hadde sittet helt uforstyrret..

Det siste intervjuet som ble foretatt i hjemmet ble vellykket. Vi satt alene uten forstyrrelser til intervjuet var ferdig. Da fikk jeg hilse på, og snakke med, to av hennes barn. Dette ble for meg som intervjuer positivt da jeg fikk et mer helhetsinntrykk av kvinnen og barna hennes. Ulempene ved å intervjuer i hjemmet må oppveies mot at kvinnene antageligvis ikke ville ha stilt opp til intervju utenfor hjemmet. De siste to intervjuene ble gjennomført henholdsvis på et skjermet rom på kvinnens praksisplass og et på et skjermet mottaksrom på et bydelskontor.

I forhold til språk så ble to av intervjuene gjennomført på engelsk, en av kvinnene snakket godt engelsk, en snakket delvis engelsk og noe norsk, og vi brukte noe translatør på telefonen. Denne kvinnen hadde jeg rekruttert på språkcafeen og oppfattet da at hun snakket bedre engelsk enn hun gjorde. Her hadde det vært en fordel å ha tolk men det lot seg gjennomføre uten. Det er det samme intervjuet som er beskrevet over med en del støy fra sønnens avbrytelser. En av kvinnene snakket godt norsk og intervjuet ble dermed gjennomført på norsk og to av kvinnene snakket kun arabisk. Det ble benyttet telefontolk i det ene intervjuet som var hjemme hos kvinnen, og oppmøtetolk i det andre som ble gjennomført på et offentlig kontor.

Det å intervjuer er avhengig av intervjuerens personlige vurderinger og praktiske ferdigheter og følger ikke eksplisitte trinn i en forhåndsbestemt metode. Det er ved å intervjuer at man lærer seg intervjuferdigheter. Kvaliteten på intervjuet, måles utfra styrken og verdien av den kunnskapen som utledes (Kvale og Brinkmann, 2015).

Fordi intervjuene ble gjennomført over en seks måneders periode og transkribert etter hvert intervju hadde jeg mulighet til å vurdere meg selv mellom hvert intervju. Jeg merket meg at jeg i de første intervjuene var for aktiv og litt for lite lyttende. Dette hadde jeg anledning til å gjøre noe med og det aller siste intervjuet jeg gjennomførte opplevde jeg klart som en forbedring fra de første på den måten at jeg var blitt bedre til lytte og holde pauser og på den måten inviterte informanten til å komme med utfyllende svar (von der Lippe og Rønnestad, 2011).

3.5.1 Bruk av tolk

Tolkens rolle i en samtale er å være et kommunikasjonshjelpemiddel, det vil si å at tolken oversetter det som blir sagt slik at de som snakker sammen forstår hverandre (Fuglestad og Djup, 2019). I arbeidet med flyktninger har tolken en sentral plass og man ønsker å skape en atmosfære av tillit og empati slik at den som blir intervjuet kan klare å komme med sine traumatiske og sterkt personlige erfaringer (Varvin, 2015).

Jeg ble i starten av prosjektet anbefalt å knytte meg til en kvinnelig tolk som kunne være med gjennom prosjektet. Dette for å sikre at tolken hadde forståelse for prosjektet og for å tilrettelegge for best mulig klima for samtalen. Konsulentten mente at en kvinnelig tolk var å foretrekke da arabiske kvinner lettere vil kunne åpne seg med en kvinnelig tolk og ikke en mann.

Dette rådet viste seg å bli vanskelig å følge opp i praksis. To av samtalenene ble gjennomført med tolk, en telefontolk og en oppmøtetolk. Begge tolkene fikk jeg rekruttert et par dager før slik at jeg fikk informert dem om prosjektet og sendt dem informasjonskriv. Den ene ble rekruttert på helsesenteret for papirløse migranter, den andre ble rekruttert via bydelskontoret der han var fast tolk.

Begge samtalenene fungerte godt. Mitt inntrykk er at både telefontolk og oppmøtetolk fungerer fint. Noen foretrekker telefontolk fordi man da i større grad kan være anonym og dette foretrekkes av enkelte. Min erfaring så langt, fra helsesenteret og i disse intervjuene, er at ingen kvinner har reservert seg mot mannlig tolk, dessuten synes jeg at oppmøtetolk fungerer godt. Det å ha en person i rommet som snakker samme språk og fortrinnsvis kommer fra samme kultur kan være med på å tilrettelegge for en atmosfære av trygghet og åpenhet og fungere som en brobygger mellom meg og informantene.

3.5.2 Transkribering

Etter feltarbeidet skal rådata organiseres og bearbeides slik at de blir tilgjengelig for analyse. En kvalitative analysen forutsetter at materialet er sammenfattet til tekst på en tilgjengelig og håndterbar måte. Teksten skal mest mulig lojalt ivareta det opprinnelig materialet men formålet med skriftliggjøringen er å fange opp samtalen i en form som best mulig representerer det informanten hadde til hensikt å formidle (Malterud, 2017).

Alle intervjuene ble transkribert verbatim av undertegnede. Fordi alle informantene har arabisk som primærspråk, og jeg ikke forstår arabisk, kom det inn et mellomledd, enten i form av en tolk, eller at kvinnen snakket et sekundærspråk. Mitt oppsamlede materiale består av fem intervjuer som er samlet over førti sider transkribert materiale. Intervjuene ble først transkribert ordrett og for å bevare særpreget og stemningen i intervjuet ble også alle unødvendige småord, gjentakelser og annet nedtegnet (Malterud, 2017). Et intervju ble senere redigert noe da det var preget av forstyrrelser, gjentakelser og et relativt dårlig språk. Her ble det som var unødvendig og ikke formålstjenlig informasjon tatt bort. Det gjorde at det ble lettere å oppfatte det materialet som skulle kodes og analyseres.

De andre intervjuene er ordrett transkribert til tross for et tidvis tydelig særpreget i form av egenartet ordstilling, valg av ord og lignende fordi hverken tolk eller informant benytter seg av morsmålet sitt. Å beholde dette opplevet jeg som gunstig for å bevare stemningen og dermed levendegjøre ord, uttrykk og vektlegging i intervjuet (Malterud, 2017).

3.6 Ethiske overveielser

Forskningsintervjuet er gjennomsyret av etiske problemer, og den kunnskapen som utledes av slik forskning avhenger av den sosiale relasjonen mellom intervjueren og den som blir intervjuet (Kvale og Brinkmann, 2017). Flyktningen vil være på vakt og vurdere om du er en person som vil han vel. Klimaet som oppstår dere imellom vil utgjøre fundamentet for samarbeidet (Brunvatne, 2009, Varvin, 2015.)

I samtalen med programrådgiveren på Flyktningkontoret i Bærum kom det frem at, ifølge deres erfaring med kvinner som har vært på flukt, og spesielt fra Syria, «kom man ikke utenom traumer» og det var viktig å være forberedt på at kvinnene kunne få reaksjoner når de skulle snakke om erfaringene sine. Malterud sier at forskeren må være klar over at enhver datainnsamling representerer en potensiell intervensjon som kan starte en prosess og aktivere psykisk uro. Det er derfor viktig å overveie prosjektet mulige konsekvenser allerede i planleggingsfasen (2017). Flyktningkonsulenten mente at disse kvinnene ville kunne få reaksjoner som for eksempel å dissosiere. Å dissosiere er et alvorlig, men vanlig symptom eller overlevelsestrategi ved det å ha gjennomlevet alvorlige traumer. Det innebærer en avspaltning av den aktuelle hendelsen og forstås som overlevelsestrategi. Når de blir konfrontert med minnene som blir for vanskelige å håndtere vil de spalte av minnene og kan bli fjerne og ikke kontaktbare (Anstorp et al, 2012). Som psykiatrisk sykepleier har jeg erfaring med pasienter som dissosierer og visste at jeg ville kunne klare på informantene på en god måte. Denne samtalen gjorde meg bevisst ansvaret jeg hadde påtatt meg ved å velge nettopp denne gruppen, og inklusjonskriteriene ble utarbeidet i samarbeid med flyktningkonsulentene med tanke på at deltagerne skulle være psykisk sterke nok til å gjennomføre intervjuet. Et viktig kriterium var at de hadde vært i Norge lenge nok til å ha fått en distanse til flukten og opplevelsene, minimum 6 måneder til et år. Men som tidligere nevnt gikk jeg bort fra mitt opprinnelige prosjekt med å ha som inklusjonskriterie at de er traumatiserte.

I følge Kvale og Brinkmann (2017) er intervjueren i en maktposisjon og definerer situasjonen ved å bestemme tema for samtalen. Det er viktig at forskningsintervjuet skal være varsomt spørre- og –lytte-orientert. Dette var jeg bevisst under intervjuene og som psykiatrisk sykepleier har jeg lang trening i å vurdere situasjonen og kjenne etter hvor pasienten er i forhold til åpenhet og sårbarhet og ikke tråkke over grenser. Det var viktig å ikke presse deltagerne for mye i samtalen. Hvis jeg så at noe ble vanskelig stoppet jeg opp. Min

opplevelse er at deltagerne i prosjektet har opplevd det har som fint å snakke om det de har opplevd under flukten og at de selv har styrt hvor mye de har villet fortelle.

.3.6.1 NSD og REK

Ved prosjektstart kontaktet jeg REK og fulgte deres veiledning om å undersøke, via deres hjemmeside, kriterier for og imot å søke REK godkjenning for prosjektet. Fordi dette prosjektet ikke vedrører helserelaterte problemer, hverken psykiske eller fysiske, fikk jeg opplyst at det ikke trengtes godkjenning fra REK.

Studien er godkjent hos NSD 05.10.17. Prosjektnummer 55715. (se vedlegg 1 og 5)

3.6.2 Informert samtykke og informasjonsskriv

Kvalitative data dreier seg om menneskers tanker og livserfaringer og har ofte en sensitiv og personlig karakter. Viktig kunnskap kan komme frem i situasjoner der deltakeren er villig til å fremstille seg selv nakent og ærlig og dette stiller strenge krav til informert samtykke. Det er derfor en forutsetning at deltakeren på forhånd får informasjon om hvordan data skal samles inn og håndteres slik at de er godt informert om hva de samtykker til å være med på, eventuelt vil reservere seg mot. (Malterud, 2017)

Informasjonsskrivet ble først utformet på norsk av undertegnede og deretter sendt videre til oversetting til engelsk og arabisk. Informasjonsskrivet ble sendt på alle tre språk til de jeg var i kontakt med i rekrutteringsfasen og videre til informanten etter at de var blitt rekruttert.

Det ble gjennomgått på nytt ved starten av intervjuet. De ble nøye informert om undersøkelsen og hvorfor det var viktig at de deltok, og at de når som helst kan trekke seg. De fikk også anledning til å stille spørsmål før de underskrev.

Jeg forsikret meg om at de hadde telefonnummeret mitt og epostadressen slik at de kunne ta kontakt for en oppfølgingssamtale eller ved annet behov. (se vedlegg 5, infoskriv)

3.7 Systemisk tekstkondensering og fenomenologisk-hermeneutisk analyse

En gjennomarbeidet og veldokumentert analyse av dataene er det som skiller en vitenskapelig tilnærming fra overfladisk synsing, og ved at materialet blir organisert, fortolket og sammenfattet skal analysen bygge bro mellom rådata og resultater. Det konkrete endepunkt for analysen er tankene og teksten i resultatavsnittet og diskusjonene av funnene i artikkelen som skal gjøres tilgjengelig for andre enn deg selv. Et krav for dette arbeidet er at leseren skal kunne følge veien som er blitt fulgt. (Malterud, 2017).

Analyseprosessen startet spontant under intervjuene ved at jeg merket meg enkelte temaer informantene var mer opptatt av enn andre. Dette viste seg ved at informantene kunne nevne gjeldende tema flere ganger eller bli følelsesmessig berørt. Dette ble observert ved at informanten smilte, gråt eller fikk økende eller synkende intensitet i stemmen når temaene ble nevnt. De samme temaene sto også frem da den konkrete analysen startet.

Malterud, 2017, sier at det kan være en fordel å gjøre analysen sammen med en annen forsker, ikke for å skape konsensus, men for å skape et analytisk rom med flere nyanser slik at man kan få øye på detaljer man ikke så alene.

Fordi min datainnsamling ikke var innhentet mens masterseminarene pågikk, hadde jeg ikke gruppen å støtte meg til under analysen. Jeg spurte derfor veilederen min og en medstudent om å lese materialet.

3.7.1 Første trinn: å få et helhetsinntrykk

Første trinn består av å bli kjent med datamaterialet. Man skal lese gjennom alt materialet sammenhengende, og med et åpent sinn for å få et helhetsbilde og vurdere mulige temaer. I denne fasen skal vi aktivt sette vår forforståelse og teoretiske referanseramme «på hylla» inntil videre og stille oss åpne for det materialet kan formidle. Først når vi har lest alt kan vi oppsummere våre inntrykk og se etter foreløpige temaer som intuitivt vekker vår oppmerksomhet (Malterud, 2017).

Intervjuene ble forskriftsmessig lest sammenhengende så nøytralt som mulig. Det var utfordrende å ikke feste seg ved enkelte temaer, men ingenting ble notert. Når alt var gjennomlest, var det enkelte temaer som fanget min oppmerksomhet mer enn andre. Jeg noterte meg at å skaffe barna mat og å få de til å spise gikk igjen som en utfordring i materialet, samt å skaffe tilveie andre basisbehov som rent vann, klær og et sted å sove. Det var også en gjennomgående følelse av utrygghet som sto frem i materialet. Jeg noterte meg disse temaene og leste deretter materialet igjen flere ganger. Det var da flere, ikke like fremtredende temaer som ble tydelige. Kvinnene snakket om hva som hadde hjulpet dem underveis, og det kunne se ut som at det å ha med seg barn hadde gitt dem styrke under flukten. Jeg merket meg også at båtturen over Middelhavet hadde vært svært vanskelig. Malterud anbefaler at man på dette stadiet holder seg innenfor et «overkommelig» antall tema og foreslår mellom 4-8. Kodene vil utvikles og justeres etter utgangspunkt i de foreløpige temaene fra første analysetrinn (2017).

Jeg landet først på syv kategorier. Disse var: 1. Bakgrunn for flukt, 2. Bestrevelsene med å beskytte barna (og seg selv) mot fare, 3. Vanskene med skaffe mat og andre basisbehov, 4. Fysiske bestrevelser 5. Å være redd 6: Hva som var til hjelp underveis 7 Ettervirkninger av erfaringene fra flukten

3.7.2 Andre trinn: å identifisere meningsbærende enheter

I andre analysetrinn skal den delen av materialet som skal studeres nærmere organiseres, mens resten skal legges til side. Det foregår her en slags filtrering som innebærer at man går nøye gjennom teksten og skiller relevant, fra irrelevant tekst. Deretter, når det er gjort, går man i gang med å finne meningsbærende enheter i det valgte materialet. En meningsbærende enhet kan være kort eller lang og trenger ikke nødvendigvis være avgrenset i form av tradisjonelle språkelementer som setninger eller replikker (Malterud, 2017).

Men før vi går i gang med dette skal kodegruppene fra første trinn revurderes og vi bør forsøke samle oss om 3-5 reviderte tema som skal danne grunnlag for *kodegrupper* på dette analysetrinn (Malterud, 2017). Her tok jeg med temaene mine to medhjelpere hadde funnet og så også til oppgavens problemstilling. Ut fra en helhetsvurdering landet jeg på 5 kategorier. Kategori 1 og 7 gikk ut da jeg så at de var bakgrunnsopplysninger om informantene.

Jeg gikk så i gang med å skille relevant fra irrelevant tekst ut ifra temaene i kodegruppene, og deretter startet jeg å identifisere meningsbærende enheter. Som verktøy her brukte jeg fargetusjer og satte ulike farger på de ulike kodegruppene og kodet de meningsbærende enhetene med farger tilsvarende de respektive kodegruppene.

Nå er vi i gang med den konkrete analysen, og vil kunne se at det er nødvendig å raffinere den intuitive klassifikasjonen som den første versjonen av kodegruppene representerer. Det kan være at vi ser at to kodegrupper egentlig er en, eller at det tvinges frem en ny gruppe.

På dette stadiet ble analysen en periode uoversiktlig og nærmest fløt ut. Det dukket stadig opp nye tema i materialet som jeg opplevde som en essensielle å ha med og jeg identifiserte 11 tema som jeg mente klassifiserte for å være kodegruppe. Her bør vi utvise måtehold for at analysen skal ende med noen tydelige hovedfunn (Malterud 2017), og etter noe arbeid frem og tilbake endte jeg med fire kategorier hvor de fleste meningsbærende enhetene var kodet under. Det ble da tydelig at de resterende kodegruppene jeg hadde identifisert også hørte under disse (Malterud, 2017).

3.7.3 Tredje trinn: å abstrahere innholdet

På det tredje trinnet skal vi abstrahere den sorterte informasjonen som er etablert i andre trinn, det vil si at essensen skal trekkes ut. Men før det skal enhetene under hver kodegruppe sorteres i subgrupper. Malterud foreslår 2-3 i hver kategori, blir det for mange kan man lett miste oversikten. Her skal vi ta stilling til hvilke hovedaspekter i kodegruppen som dataene sier noe om. De aspektene eller subgruppene vi fester oss ved, er preget av perspektivet vi leser vårt materiale ut ifra. Her skal vi ikke lenger legge vår forforståelse til side.

Subgruppene dannes ut ifra undersøkelsens problemstilling og forskerens faglige perspektiv (2017). Herfra er det subgruppen som er analyseenheten, og nå skal det benyttes et metodisk grep som innebærer at vi lager et *kondensat*, som er et kunstig sitat. Dette skal være «forankret i data som bærer med seg det konkrete innholdet fra de enkelte meningsbærende enhetene»(s...), men det skal omsettes til en mer generell form. Verktøyet for dette er å bruke kunstige sitater, og etter å ha dannet kunstige sitater skal vi velge ut det som Malterud kaller *gullsitat*, et sitat fra hver subgruppe som best mulig beskriver innholdet i datamaterialet som hører til i denne subgruppen (2017).

3.7.4 Fjerde trinn: Å sammenfatte betydningen

I det fjerde trinnet skal vi retekstualisere bitene som er funnet i de tre forutgående trinn. Det gjøres ved at vi skriver en oppsummering av funnene som har kommet til uttrykk i de meningsbærende tekstbitene, og de kunstige sitatene. Her er det viktig at vi er lojale mot det informantene opprinnelig sa, samtidig skal forskeren ta ansvar for sin rolle som fortolker (Malterud, 2017). Det anbefales her at vi skriver en analytisk tekst for hver kodegruppe og subgruppe og illustrerer dette med et gullsitat som kan konkretisere våre hovedfunn. Her skal vi ha den endelige leser i tankene og formulere oss på en måte som gjør at en utenforstående leser kan forstå sammenfatningen (2017). Her skal også kodegruppen justeres hvis det er behov for en annen overskrift enn den som opprinnelig kom frem.

På trinn fire skal vi altså skrive ut funnene. Samtidig er det her viktig at det vi har kommet frem til i subgruppen blir validert opp i mot den opprinnelige transkriberingen. Vi leser igjennom dataene på nytt med henblikk på å lete etter steder som motsier de resultatene vi har kommet frem til.

I tabell 1 under er en illustrasjon på hvordan jeg har brukt metoden systematisk tekstkondensering.

Tabell 1. Illustrasjon av analyse

I denne tabellen illustreres hvordan jeg har gått frem under analysen. Jeg har plukket ut et tekstutsnitt av et transkribert intervju og markert teksten i <i>kursiv der det er tenkte meningsbærende enheter</i>. Tabellen er ikke en illustrasjon over de meningsbærende enhetene og kodene i selve studien, men er ment å vise hvordan jeg har gått frem under analysen. Da det er et kort tekstutsnitt er det andre tema og koder enn i den egentlige analysen. Jeg har gjort noe om på teksten da utsnittet var ordrett transkribert og dermed hadde en del grammatikalske feil som var unødvendig å ha med i eksemplet. Meningen og innholdet i intervjuet er beholdt.	
Tekstutsnitt For eksempel bodde vi i Bodrum i Tyrkia før vi krysset vannet. Vi bodde ved siden av sjøen og <i>vi sov på jorden i tre-fire dager. Det var ikke dyne eller pute, ja det var ingenting. Og der var det en familie fra Irak som hjalp meg og barna mine så mye. Jeg ga dem penger og sa, vi trenger mat, kan dere hjelpe meg og de sa nei nei, det går ikke nå. Men de gikk etterpå og kjøpte mat til meg og barna og de tok ikke penger fra meg. Jeg fikk hjelp av mange, mange mennesker og det glemmer jeg ikke hele livet mitt. Og i Hellas også, der var det regn hele natta, og folk sto i kø. Ikke jeg, men mange, mange ungdommer og menn sto i kø i regnet. Og barna mine og mange andre, de sov på jorden og det var bare en teltduk over dem, ikke vanlig telt, og det var regn og de frøs</i> og vi gikk til politiet, det var i Serbia. Vi kunne ikke språket så vi kunne ikke snakke. Vi snakket bare med hendene og det var veldig...det var regn. Men <i>jeg fikk ikke hjelp fra politiet</i> og jeg gikk til de som sto i køen og <i>jeg sa til noen arabiske ungdommer, jeg sa barna mine trenger hjelp, de fryser, vær så snill. Og de hadde en jakke og de ga meg og sa vær så god.</i>	
Trinn 1 Gjennomlesning med åpenhet for tema. Man forsøker å legge sin forforståelse til side for å se om noe trer frem.	Observasjoner, ting som trer frem, mulige temaer Å være alene med ansvaret for barn – å være blant mange fremmede mennesker - å være i en vanskelig og potensielt livstruende situasjon - å være prisgitt omgivelsene og omstendighetene i forhold til om man vil klare å skaffe tilveie basisbehov som klær, mat og et sted og sove for barna - å oppleve samholdet blant flykninger - å få hjelp av mennesker på veien.
	Mulige temaer i eksemplet: - Å være alene med ansvaret for barna

	- Å være i en vanskelig situasjon - Å være blant fremmede - Å få hjelp av andre flyktninger
Trinn 2 Meningsbærende enheter identifiseres, og sorteres under tema	I eksempelet over er meningsbærende enheter, for enkelthets skyld, uthevet i kursiv mens jeg i analysen brukte fargekoder. Vi må alltid foreta avveininger på hvor mye og hvor lite vi skal ta med i en meningsbærende enhet som sorteres under de identifiserte kodegruppene
Trinn 3 I tredje trinn skal den sorterte informasjonen abstraheres, det vil si de meningsbærende enhetene skal kondenseres. Temaene justeres og det dannes subgrupper. Gullsitat konstrueres for hver subgruppe. For subgruppen «Å få hjelp av fremmede mennesker på veien» kunne vært:	Et eksempel på mulig tema kunne vært: Å være prisgitt omgivelsene for å klare å skaffe barna mat og klær Med subgrupper -Å være blant mange tusen mennesker -å få hjelp av fremmede langs veien «Jeg var alene med ansvaret for barna blant mange fremmede mennesker. Vi hadde ingenting, vi hadde ikke mat og vi sov rett på jorden. Men da var det en familie fra Irak som hjalp oss. De gikk å kjøpte mat som de ga oss uten å ta penger for det».
Trinn 4 I trinn fire skrives funnen ut. Det er gjort i kapittel 4.	

3.8 Metodediskusjon

3.8.1. Reliabilitet og validitet; Pålitelighet og gyldighet;

Reliabilitet og validitet er sentrale begreper innen forskning men de brukes ikke på helt samme måte i kvalitativ forskning som i kvantitativ forskning (Kvale og Brinkmann, 2017). Reliabilitet, eller pålitelighet, knytter seg til undersøkelsens data, innsamling og bearbeiding

av disse. En kvantitativ studie har god reliabilitet hvis man oppnår samme resultat to ganger. I en kvalitativ studie er dette kravet lite hensiktsmessig da det ikke benyttes strukturerte datainnsamlingsteknikker men det ofte er samtalen som styrer datainnsamlingen. Dessuten bruker forskeren seg selv som instrument og forskerens forforståelse og erfaringsbakgrunn vil prege innsamlingen og fortolkningen (Johannessen et.al. 2016). Målet i kvalitativ forskning er heller ikke å gjenta andres funn men å se noe nytt (Malterud, 2017). Mens reliabilitet altså handler om innsamlingen av data, handler validitet om tolkningen av dem. I kvalitativ forskning benyttes gjerne begrepene pålitelighet og gyldighet (Kvale og Brinkmann, 2017).

For å styrke påliteligheten ved studien er det forsøkt å gi en åpen og detaljert fremstilling av fremgangsmåten gjennom hele forskningsprosessen. Jeg har også beskrevet konteksten dataene er samlet inn i, forforståelse og egen erfaringsbakgrunn (Johannessen et.al, 2016).

I min studie var alle deltakerne arabisktalende og i ingen av tilfellene ble det kommunisert på morsmål direkte fra informant til mottaker. Ved innsamlingen av dataene kan dette ha hatt noe å si for dataenes pålitelighet i den forstand at det er sannsynlig at noe av innholdet kan ha gått tapt gjennom kommunikasjonen. For å bøte på dette brukte jeg god tid transkriberingen og forvisset meg så langt det lot seg gjøre at jeg hadde forstått korrekt det som var blitt formidlet.

3.8.2 Gyldighet

Gyldighet handler om dataenes relevans eller gyldighet, og sier noe om hvor godt, eller relevant, dataene representerer fenomenet som skal undersøkes (Johannessen et.al, 2011).

I kvalitative studier dreier gyldighet seg om i hvilken grad metoden egner seg til å få svar på de spørsmålene som stilles (Johannessen et.al, 2016). Gyldighet stiller krav om konsistens i studien, at det er en rød tråd, eller logisk forbindelseslinje mellom problemstillingen som studien skal belyse, teorier, metode og data som fører frem til kunnskapen. Derfor er det avgjørende at metoden bestemmes av problemstillingen og ikke omvendt (Malterud, 2017).

Det semistrukturerte intervjuet er metoden som er hensiktsmessig å benytte når man skal intervjuer individuelle deltakere. Vi setter opp en intervjuguide men gir deltakerne tid og rom til å hente frem erfaringer og overveielser som krever trygghet og ettertanke for å deles (Malterud, 2017).

Det semistrukturerte intervjuet var den best egnede metoden for datainnsamlingen i min studie. I intervjuguiden la jeg opp til at deltakerne skulle fortelle konkrete historier da det er på den måten vi får de rikeste empiriske datamaterialet (Malterud, 2017).

Når det gjelder funnenes gyldighet mener jeg to variabler kan ha påvirket resultatene; språk- og kulturforskjeller. Fordi informantene i studien enten ikke formidlet empirien via morsmål eller det var et mellomledd, tolk, mellom forsker og informant kan dette ha påvirket dataenes gyldighet. For å bøte på dette tok jeg meg god tid med intervjuene og gjentok spørsmålene jeg stilte flere ganger for at informasjonen skulle bli klarest mulig. Jeg tok meg også god tid og jobbet mye med transkriberingene for å være sikker på at jeg fikk det mest mulig nøyaktig med meg det som var blitt formidlet. Tre av intervjuene ble foretatt i informantens hjem. Dette hadde til dels den effekten at det var forstyrrende elementer rundt samtalen som gjorde at kvinnene i to av tilfellene ikke var fullt ut konsentrerte i samtalen. Men som tidligere nevnt måtte dette vurderes opp imot betydningen av å ha kvinnelige informanter fra Syria hvilket ikke er lett å rekruttere.

3.8.3 Overførbarhet

All forskning tar mål av seg om å trekke slutninger som kan brukes utover det som er kommet frem i en studie (Johannessen et.al., 2016) og overførbarhet handler om funnene er overførbare utover den sammenhengen studien er gjennomført (Malterud, 2017).

Hva gjelder denne studiens overførbarhet håper jeg at det strategiske utvalget, er rikt og variert, kan sikre noe overførbarhet. Men det er også mulig at dette utvalget er blant de mer ressursterke blant kvinner som har vært på flukt og kommet til Norge. Dette kan muligens svekke overførbarheten.

3.8.4 Bekreftbarhet

Analyse av kvalitative data er ikke en rettlinjet prosess hvor forskeren går fra A til B og så er i mål. Analysen er et dynamisk forløp der vi gang på gang sikter inn blikket vårt på dataene og vurderer hvilke alternative mønstre som best svarer på spørsmålene problemstillingen reiser. (Malterud, 2017). Det er viktig at forskeren beskriver beslutninger som er gjort gjennom forskningsprosessen slik at leseren kan følge og vurdere disse selv (Johannessen et.al, 2016) t

Jeg har så godt det lar seg gjøre, forsøkt å beskrive de valg som er gjort gjennom forskningsprosessen. Dette for at leseren skal kunne vurdere studien selv. Jeg har også så godt det har latt seg gjøre, vurdert resultatene opp i mot annen litteratur (Johannesen et.al, 2016).

4.0 RESULTATER

Nedenfor er en presentasjon over resultatene. Det kom frem fire tema med henholdsvis tre og to subgrupper:

TEMA	SUBGRUPPER
1. Å ha blitt reddet litt i siste sekund	-å få hjelp av fremmede langs veien var viktig - å få støtte fra familien var avgjørende - å være blant mange tusen mennesker og være prisgitt omgivelsene for å skaffe barna mat og andre basisbehov
2. Å kjempe seg videre frem mot målet	- å ha fokus på det praktiske for å nå målet -å prioritere å komme i sikkerhet fremfor alt annet. -å holde ut og kjempe for å nå målet om å gi barna en fremtid
3. Å psykologisk beskytte seg mot å ta det grusomme innover seg	- å forholde seg til det praktiske for å beskytte seg -å ville unngå å forstyrre den psykiske balansen til barna
1. Å ha gjennomført flukten har gitt både ekstra styrke og svakheter.	- å ville lære barna å sette pris på det man har - å ha fått et nytt perspektiv på livet - å leve med ettervirkninger.

Resultater

“I didn` t think like, am I transferring. I am scared, I` m insecure, I` m feeling afraid for my life and when they shoot at me I comfort my kid because I don` t want him to hurt. I don` t think about this, like he could definitely have my anxiety for anything but like we have a priority now”

Materialet viser at kvinnene har erfaringer som har innbefattet å være i store prøvelser på veien til Norge. Men det viser også at kvinnene ikke dweler emosjonelt sett mye ved det som har vært vanskelig. De transkriberte intervjuene viser at kvinnene hovedsakelig er opptatt av det praktiske og når de blir spurt om egne og også barnas følelser kommer det lite materiale.

Jeg synes materialet bærer preg av kvinnene har hatt en oppgave som har opptatt dem, og det engelske uttrykket «to be on a mission» oppleves som betegnende for det som kom fram i samtalen.

1. Å ha blitt reddet litt i siste sekund

Å ha blitt reddet litt i siste liten handler om hvor kritisk det kunne være for kvinnene under flukten. De forteller om å være i situasjoner som er svært risikofylte og farlige og hvordan de tar vare på barna i disse situasjonene. Dataene sier også noe om hvor viktig det var å få hjelp og støtte fra omgivelsene. Temaet, å ha blitt reddet litt i siste liten har jeg delt opp i subgruppene: *Å få hjelp av fremmede langs veien var viktig, -å få støtte fra familien var avgjørende og -det å være prisgitt omgivelsene for skaffe mat og andre basisbehov*

-å få hjelp av fremmede langs veien var viktig.

Gullsitat: *Og når vi skulle ta båten over (Middel)havet begynte båten å gå før jeg var oppi og jeg falt i vannet. Men en mann hjalp meg opp i båten og han bar også barna mine over i båten. Det er sånne ting jeg ikke vil glemme så lenge jeg lever.*

Dataene i denne subgruppen er sammenfallende og viser til mange kritisk farlige situasjoner, hvor viktig det var å få hjelp, samt hvor tilfeldig hjelpen kunne komme.

En kvinne gir uttrykk for takknemlighet over hjelpen hun fikk av folk på veien. Hun beskriver en episode mens hun og barna venter på å bli fraktet over Middelhavet. De bor en periode rett på bakken ved sjøen og har ingenting, hverken dyner eller puter eller mat eller annet. Hun er alene med ansvaret for barna og ber en annen familie som er der om de kan handle mat for henne. De går og handler for henne uten å ta penger for det.

En annen kvinne beskriver tilfeldig hjelp som ble gitt familien når de skulle krysse grensen mellom Syria og Tyrkia. De går til fots og kvinne og mannen bærer hvert sitt barn.

Menneskesmugleren som følger dem hjelper dem å omgå grensepolitiet som skyter på «alt som rører seg». Det er først etterpå at hun forstår at de er blitt hjulpet.

Dataene I denne subgruppen illustrerer hvor tilfeldig og hårfin grensen mellom liv og død var for kvinnene innimellom og hvordan de gjør det de kan for å beskytte barna.

- å få støtte fra familien var avgjørende

Gullsitat: *Hvis du tenker på et menneske som skal drukne i havet og noen kommer og trekker det mennesket opp. Slik er det med meg og familien min. Du kan si at det var familien min*

som holdt meg oppe. Og barna mine så klart, det ga trygghet både for dem og meg at vi var i nærheten av hverandre. Det som var trygt var at familien holdt sammen.

Også i denne subgruppen var dataene sammenfallende. Det som kjennetegner enhetene som er sortert her, er en erkjennelse av hvor viktig det var med støtte fra familie, både familien som var sammen på flukt men også storfamilien i Syria og familiemedlemmer som befant seg i andre land, for eksempel Norge.

En kvinne fortalte om da hun og barna var i Tyrkia og hun ringte familien for å få hjelp til å komme videre. Hun ønsket at barna skulle ha et bedre liv og kunne gå på skole. Familien sendte henne penger til tross for at de ikke hadde så mye selv. Og broren hennes som var i Norge på det tidspunktet, jobbet mye overtid med å vaske biler så han kunne hjelpe henne og barna.

Alle fem kvinnene fortalte at det å ha barna med seg var en enorm støtte, ja kanskje var den faktoren som gjorde at de holdt ut i det hele tatt.

Det fremkom også at det var viktig at familien var samlet under flukten. En av kvinnene beskrev at familiedynamikken var slik at de alle støttet hverandre, vekselvis. Når en var svak var en annen sterk og omvendt, voksne og barn om hverandre.

«Og datteren min, hun er liten, men hun er sterk. Hun sa til meg, ikke gråt mamma, i morgen vil alt være bedre»!

Kvinnen som var på intern flukt i Syria beskrev det å bo hos svigerfamilien, som viktig, *«de støttet barna mine og det var en stor hjelp og trygghet»*. Det var også viktig for henne og barna at de hele tiden holdt kontakt med barnefaren som var i Norge via telefon og Skype.

- det å være blant mange tusen mennesker og prisgitt omgivelsene for å klare å skaffe basisbehov

Gullsitat: *Det kom jo mange tusen til leiren og de kunne ikke gi til alle på samme tid. Vi fikk et telt når vi kom og etter hvert fikk vi madrass og dyne og pute, klær og sko. Men i starten sov vi rett på jorda og det var mørkt og kaldt for det var ikke elektrisitet. Å skaffe mat til barna var veldig vanskelig. Sønnen min var bare seks måneder og han trengte melk og rent vann til melken, men det klarte jeg ikke å skaffe. Men en gang gikk jeg til offiseren og sa «vær så snill, barnet mitt trenger melk». Han svarte at det ikke var så mye nå så jeg kunne ikke få. Men jeg sa, vær så snill, han trenger melk nå!*

Denne subgruppen handler om at kvinnene var avhengig av andres hjelp og velvilje for å skaffe livsnødvendige ting som mat, klær, madrasser, dyner og andre nødvendigheter. De fortalte om dårlige forhold i leiren. Det fantes ikke elektrisitet, det var kald og mørkt, og de måtte dele telt med fremmede mennesker. En informant fortalte at familien kunne sove i telt med opptil ti fremmede mennesker og hun opplevde det som utrygt å ikke vite hvem hun og barna sov sammen «*you could be unsecure because you don't know, maybe some are pedofile or something!*».

En annen fortalte om at det tidvis var farlig, det kunne oppstå krangling og slossing mellom folk fra ulike land og datteren datteren hennes hadde fått en stein i hodet. Men de fortalte også om samhold blant flyktingene og at de hjalp hverandre når noen trengte hjelp.

En av kvinnene fortalte at det i utgangspunktet var vanskelig for henne å be om hjelp fordi hun opplevde at verdigheten hennes ble tråkket på når hun ba om hjelp. Men for barnas skyld presset hun seg til det, for at de skulle få det de trengte. Hun hadde også tilbudt seg å gjøre frivillig arbeid for å få fordeler for barna, hun var villig til å gjøre alt hun kunne for at barna skulle ha det best mulig.

2. Å kjempe seg videre frem mot målet

Dataene i denne kategorien forteller om kvinner som kjemper seg fremover mens de holder fokus på det nye livet som «*venter der fremme*». Denne kategorien er delt inn i subgruppene: - *å ha fokus på det praktiske for å nå målet*, - *å prioritere å komme i sikkerhet fremfor alt annet*, og - *å holde ut å kjempe om å gi barna en bedre fremtid*

- å ha fokus på det praktiske for å nå målet

Gullsitat: *Jeg forsøkte så godt jeg kunne å skaffe barna mat og det vi trengte. En gang gikk jeg til de som styrte å sa at jeg kunne gjøre noe frivillig arbeid, og det var for å få noen fordeler for barna mine».*

Mange av historiene kvinnes fortalte dreide seg rundt det praktiske. Det dreide seg mye om å skaffe mat og klær og andre basisbehov og å holde barna varme. Det handlet bokstavelig talt om å overleve. De hadde med seg minimalt med eiendeler. En fortalte at de måtte kaste det de hadde med seg. «*... you have to throw it away, you're walking for seven hours, you're going on a boat that could have extremely overweight, so you have to throw your things away*».

-å prioritere å komme i sikkerhet fremfor alt annet.

Gullsitat: *Jeg var redd og usikker og redd for både mitt og barna sine liv. På grensen var det politi som skjøt mot oss og jeg trøstet barnet mitt så godt jeg kunne. Det er klart at det kunne være at barnet mitt følte stresset mitt men jeg tenkte ikke på det, jeg kunne ikke tenke på det, jeg hadde en prioritet og det var å komme i sikkerhet.*

Det er gjennomgående en følelse av utrygghet i intervjuene. En av informantene fortalte at hun oppdaget at en person som utga seg for å være lege tok med seg barn og når de kom tilbake viste det seg at de hadde arr over nyreområdet. Hun forsto da at det ble tatt organer fra barna. Hun ble da redd for barnas sikkerhet og tok med mann og barn og dro fra leiren og inn til Athen. En annen fortalte at hun og barna hadde flyktet i hui og hast fra landsbyen og hjemmet sitt «en dag hørte vi at ISIS nærmet seg og vi flyktet med en gang, bare oss uten sko og ekstra klær». En fortalte at det utover sommeren hadde blitt uutholdelig varmt i leiren, og at det begynte å komme slanger og skorpioner inn i teltene. Da bestemte hun at familien skulle reise fra leiren og inn til Athen.

-å holde ut for å nå målet om å gi barna en bedre fremtid

Gullsitat: *I Syria levde vi som om det var dommedag hver dag og vi kunne ikke vite om vi ville våkne dagen etter. Bombene var overalt, de kom når som helst, og hvor som helst. Hvis vi hadde blitt værende ville ikke barna forstå hva livet handler om. De ville tro at livet handler om at bombene kommer, ingen elektrisitet eller vann, ulykkelige foreldre, og ingen skole. Vi ville at barna skulle ha et liv og det ga meg styrke til å holde ut og være en god mor under flukten. Jeg måtte kjempe for dem. Vi flyktet for å gi barna en fremtid!*

Alle kvinnene oppga at grunnen til flukten var å ville gi barna sine en fremtid. En sa «Det som ga meg styrke under flukten var barna mine og det at jeg måtte kjempe for dem. De må få utdanning». En kvinne sa:

“It`s not about how being there, it`s about taking your kids in such a danger, because you don`t have a choice. You`re like a illegal refugee in this country. You`ll be kicking out or throwing back to Syria or you have to move on on this dangerous way.

3. Å psykologisk beskytte seg fra å ta det grusomme innover seg

“One day I was sitting with my son, and he was so afraid, and I was holding him and singing for him, one photographer came by and tried to take to take a photo. And I said NO, we`re not a photo, I`m not gone prison my kid OR myself as a refugee. I got actually angry and upset, I felt like I`m just a number of a couple of people, I`m not a human, I felt like he dehumanized

me and my kids and my family”.

-å forholde seg til det praktiske for å beskytte seg

Gullsitat: *It was like tragicomic. The sea was rough and there were many people in the boat and one fat guy sat on the ripe so the boat could fall over. But I focused on my children and to keep them warm*

Når deltakerne får spørsmål som dreier seg rundt deres emosjonelle reaksjoner på de grusomme opplevelsene svare de med å fortelle historier om det de gjorde. Som når barna sover på bakken med kun et teltduk over seg og det regner og er kaldt og masse mennesker, svarer kvinnen at hun forsøkte å holde barna varme. En fortalte at de gikk delvis til fots gjennom ti land i Europa. På spørsmål om hvordan hun og barna opplevde det, svarer hun med et smil at barna ben hovnet opp så de ikke kunne gå og hun tok de med til en ny lege i hvert land.

- det å ikke ville forstyrre den psykiske balansen til barna

Gullsitat: *Det å flykte er som et mareritt. Du vet ikke til enhver tid hva som skal skje, og når de følelsene kommer er de veldig vanskelige å håndtere. Men jeg måtte passe på å ikke gi disse følelsene til barna for jeg ville jo ikke gi forstyrre den psykiske balansen deres. Jeg måtte være sterk og passe på å ikke vise dem at jeg var redd.*

Her var dataene noe sprikende i forhold til hvor bevisste de rundt det å overføre sitt eget stress til barna. Et par av informantene fortalte at de var opptatt av å ikke vise barna at de var redde. Kvinnen som hadde vært på intern flukt fortalte at når det var kamper på gang og bombing tok de barna til et rom lengst fra veien og fortalte barna historier og forsøkte å holde dem opptatt med det for å beskytte dem mot det grusomme. Men en av dem fortalte at hun var så opptatt av å komme i sikkerhet at hun ikke reflekterte over om hun overførte sitt eget stress til barna.

4. Det å ha klart å gjennomføre flukten har gitt både styrke og svakheter.

I denne kategorien var dataene noe sprikende fordi kvinnene hadde hatt ulike opplevelser, men noen fortalte om vanskelige ettervirkninger hun og/eller barna slet med nå. Men det kom også frem at de opplevde seg selv som sterke fordi de hadde klart å gjennomføre flukten.

Kategorien er delt opp i subgruppene – *å lære barna å sette pris på det man har – å ha gjennomført flukten har gitt ny styrke og -å ha ettervirkninger fra flukten*

- å lære barna å sette pris på det man har.

Gullsitat: *Men det er også en erfaring som du lærer av. Jeg ønsker å lære barna mine og sette pris på det vi har for vi har denne verdifulle erfaringen med å miste. Jeg vil at de skal lære at det går opp og ned i livet og ingen vet hva som kan skje.*

En av deltakerne opplevde det som utfordrende å komme fra Syria til Norge med så store kulturforskjeller rundt økonomi. Mens de i Syria brukte dagen på å skaffe mat, diskuterte foreldre i Norge hva slags matpakke barna skal ha i barnehagen. Dette gjorde at erfaringene hennes ble satt i perspektiv.

-Å ha gjennomført flukten har gitt en ny styrke.

Gullsitat: *Hvis man har vært på flukt er man en sterk person, det er ikke alle som klan klare det. Jeg vet nå at jeg alltid kan stole på meg selv.*

Når en av kvinnene ble spurt om hva hun tenkte om å ha klart å gjennomføre flukten sa hun, «Og når jeg ble spurt av UDI hvorfor jeg kom til Norge, svarte jeg, alle flykter fra krig, men jeg flyktet fra både mannen min og ISIS. Jeg er stolt over hvor sterk jeg er.

En av kvinnene svarte på spørsmålet om hva hvis de ikke hadde kommet seg videre fra Hellas, hva ville hun ha gjort da? Hun svarte med å si at hun alltid hadde tiltro til seg selv, at hun alltid stolte på at hun ville klare seg uansett hvor hun var.

- å leve med ettervirkninger fra flukten

Gullsitat: *Det vanskeligste var båtturen over havet. Det var høy sjø og altfor mange mennesker i båten. Datteren min gråt og sa, mamma jeg døde ikke i Syria men jeg kommer til å dø nå. Jeg følte jeg hadde hjertet utenpå kroppen og det slo hardt. Jeg har mareritt om dette nå og jeg trenger å snakke med en person som snakker arabisk.*

De som hadde flyktet i båt over Middelhavet fortalte om vanskelige følelser rundt dette nå i ettertid. En sa at hun ønsket å snakke med noen om det, men på arabisk. En annen sa at hun ikke ville snakke om det «fordi hun ikke ville klare å stoppe å gråte».

Kvinnen som hadde vært på intern flukt med barn fortalte at barna hennes slet med ettervirkninger her i Norge. Den ene sønnen holdt seg for seg selv, hadde ikke venner og isolerte seg også fra familien. Foreldrene jobbet aktivt med selvtilliten hans. Den andre sønnen var engstelig hver gang moren gikk ut døren og var redd for at hun ville bli drept.

5. DRØFTING

I dette kapittelet vil resultatene bli diskutert i lys av tidligere forskning, forforståelse og teori mens jeg har problemstillingen og forskningsspørsmålene i tankene. Kapittelet er delt inn i de fire kategoriene som kom frem i analysen.

Studien har søkt å få innblikk i hvilke erfaringer kvinner har med å ha ansvar for barn på flukt. Formålet med å spørre etter kvinnes opplevelser og erfaringer, er å øke kunnskapen om og forståelsen for de utfordringene de har hatt og med det kunne styrke mulighetene for at mottaksapparatet i Norge skal kunne møte dem og forstå behovene deres på best mulig måte.

5.1.Sammenfatning av resultatene

Materialet viser at kvinnes erfaringer fra flukten innbefatter store både fysiske og psykiske prøvelser som det har krevet stort mot og mange motstandsressurser for å klare å manøvrere seg selv og barna igjennom. Når kvinnene får spørsmål vedrørende å ta seg av barna under flukten unngår de å svare direkte på dette. Men morskapet, med omsorgen og beskyttelsesbehovet overfor barna, gjennomsyrrer allikevel materialet og fargelegger historiene rundt det å skaffe mat og andre basisbehov, samt å beskytte dem når familien oppholder seg i eller beveger seg gjennom farefulle landskap. Ansvar og omsorgen for barna fremstår også som motivasjonsfaktor for de valgene de hele tiden må foreta på vegne av seg selv, barna og familien som helhet.

Studier på flyktninger tar i stor grad for seg de utfordringer flyktningene møter under flukt. Sentralt i studiene er flyktningforeldres traumeerfaringer, og i hvilken grad, og hvordan effekten av å ha traumer påvirker deres omsorgsevne både under og etter flukten (East et.al, 2017, El-Khani et.al, 2016, 2018, Ullmann et.al, 2018). Dette var også det jeg i utgangspunktet ville se på og som var i tråd med min forforståelse. Funnene i denne studien viste også til traumer i den forstand at mange av informantenes erfaringer har karakter av å være potensielt traumatiserende. Men under analysearbeidet var det mestringsaspektet i historiene som sterkest pekte seg ut. Derfor ble det styrkeperspektivet som det ble naturlig å velge å belyse funnene gjennom. Teorier om resiliens og salutogenese er nyttig for å forstå hvordan infomantenes individuelle styrke sammen med støttende elementer i miljøet rundt kan ha virket sammen for å øke kvinnes motstandskraft og dermed hjulpet dem til å kunne ta seg av barna sine på en best mulig måte under flukten.

5.2 Kategori I: å ha blitt reddet litt i siste liten

Funnene i denne kategorien sier noe om å ikke ha kontroll og viktigheten av sosial støtte.

5.2.1 Å ikke ha kontroll

En flukt er en ferd som krever det ytterste av kontroll og overlevelsessevne. Samtidig foregår den under forhold man i stor grad ikke har kontroll over (Varvin, 2015). Sentralt i infomantenes historier fra flukten var å være i fare og ikke ha kontroll. Dette samsvarer med en tidligere studie (El-Khani et.al, 2016) som fant at en sentral stressor for foreldre på flukt var en følelse av å ikke ha kontroll. Kvinnene er i stor grad prisgitt omgivelsene og deres hjelp og støtte for å kunne utøve morsrollen og ivareta barnas behov for mat og klær og basisbehov for å overleve. Men de har mestret å be om hjelp og skaffe både seg selv og barna det de trenger for å overleve. Dette viser til resiliens. Kvinnene har til tross for å tidvis være utsatt for ekstremt sterke stressfaktorer, klart å vurdere hvilke behov som har vært viktige og nødvendige å ivareta for å sørge for at familien overlevde. De har også klart å be om hjelp og utnytte de mulighetene som har budt seg (Varvin, 2019) for å skaffe mat og klær og et sted å sove. Dette viser til både resiliens og salutogenese hvor både kognitive og adferdsressurser virker sammen. Dette kan imidlertid også sees i sammenheng med det nederste trinnet på den velkjente behovspyramiden som psykologen Abraham Maslow utviklet. Maslow identifiserte fem trinn av menneskers behov hvorav behovene på hvert trinn på dekkes og tilfredstilles før man kan bevege seg oppover trinnene. Teorien sier at mennesker først må dekke primærbehovene, de fysiologiske behovene som Maslow omtaler som mangelbehov, det vil si at disse må dekkes for at et menneske skal overleve. De består av behovet for mat, drikke, luft, søvn og hvile. Hvis ikke disse behovene blir tilfredstilt vil de overskygge og dominere personens oppmerksomhet og alle andre behov vil vike. Personens oppmerksomhet, initiativ, evner og krefter er innstilt på å få dekket disse behovene. Deretter kommer behovet for trygghet, det vil si behovet for orden, struktur, forutsigbarhet og personlig trygghet. Et menneske har behov for stabilitet, frihet fra kaos og angst og behov for grenser og lover og hvis ikke behovet for trygghet er tilfredsstilt vil det kunne ta all oppmerksomheten til et menneske til søking nettopp etter dette. (Haugsgjerd et al.2012).

5.2.2 Viktigheten av sosial støtte:

Funnene i den første kategorien sier også noe om viktigheten av sosial støtte. Sim et.al, (2018) fant i sin studie at sosial støtte er en viktig faktor for å kunne gi god foreldreomsorg på flukt og at en ektefelle spesielt ble funnet å være en viktig beskyttelsesfaktor for å kunne gi god

foreldreomsorg. Alle deltakerne påpeker viktigheten av sosial støtte for å gjennomføre flukten. Fra storfamilien finn de i hvert fall økonomisk støtte, og det ble referert til viktigheten av å ha støtte i ektefellen. Å ha evne til å inngå omsorgsfulle relasjoner til andre er også en vesentlig faktor i resiliensprosesser (Varvin, 2010) ektefelle og barna og de fikk støtte av andre flyktninger som var i samme situasjon. En av deltakeren vekta viktigheten av et felleskapet blant kvinnene i leiren. I dette felleskapet kunne de dele erfaringer rundt barneoppdragelse og snakke om drømmer om fremtiden. S., fant også i sin studie at kvinnen hadde støtte i et felleskap i flytningleire (ref)

Antonovsky mente å finne at «en høy grad av stressfaktorer kombinert med en høy grad av sosial støtte er helsebringende» (Antonovsky, 2012) Fordi deltakerne hadde hatt både en høy grad av stressfaktorer og en relativt høy grad av sosial støtte kan man tenke at dette har styrket deres OAS. Etter flukten fremsto deltakerne som svært ressursterke hvilket kan tyde på at de hadde fått styrket sin OAS under flukten.

Siden resiliens henspeiler på prosesser i barndommen som er med å styrke individers motstandskraft kan man anta at enkelte av deltakerne vært igjennom nettopp slike prosesser i oppveksten. To av deltakerne var opprinnelig palestinere men var vokst opp i henholdsvis Syria og Irak. De fortalte at familiene deres var flyktninger etter å ha blitt drevet ut av Palestina da Israel innvaderte landet i 1948 (Pappe, 2006). Disse to deltakerne hadde vokst opp i flyktningleire i henholdsvis Irak og Syria. Dette kan man tenke hadde bidratt til resiliensfremmende prosesser og at de av den grunn hadde forutsetninger til å klare seg på flukt enn andre som ikke har samme bakgrunn.

5.3 Kategori 2

5.3.1 Å kjempe seg frem mot målet.

Deltakerne hadde alle en sterk motivasjonsfaktor for å kjempe seg fremover og det var å kunne gi barna en fremtid. Jeg mener at funnene viser at barna også var meningsfaktoren i deres OAS. Det å få barn og oppdra disse er for de aller fleste mennesker en faktor som bidrar til å gi livet mening. Dette er i høy grad tilfelle i syrisk kultur hvor foreldre viser sterk grad av dedikasjon og hengivenhet overfor barna sine (Sim et.al, 2018).

Alle kvinnene fremsto som realistiske og handlekraftige og gjorde realistiske vurderinger. Når det oppsto vanskelige situasjoner fortalte de nøkternt om hvordan de løste dem. Resiliens henspeiler på å klare å forholde seg tilegne tanker og følelser (Varvin, 2010). For eksempel når bena til barna hovnet opp når de gikk til fots gjennom Europa tok moren dem til lege. Når

en av kvinnen oppdaget at det var en som tok ut nyrer på barn bestemte hun seg for å reise Athen til en leilighet. De gjorde realistiske vurderinger. Dette viser til komponentene begripelighet og håndterbarhet.

De klarte også å be om hjelp og bruke de mulighetene som bød seg (Varvin 2015).

5.3 Kategori 3.

Kvinnene forsøker så godt de kan å beskytte seg selv og barna for belastningene i de situasjonen de er i.

Funnen sier noe om at deltakerne forsøkte så godt det lot seg gjøre å skape en best mulig hverdag for barna i det kaoset de var i. Informanten beskrev hvordan særlig de små barna lekte sammen i leiren og en fortalte om samhold blant kvinnene i leiren og de diskuterte barneoppdragelse snakket om drømmer de hadde for fremtiden. Å bo i hus var en drøm for informanten. Dette kan vise til at kvinnen forsøkte så godt de kunne å beskytte seg og barna ved å forsøke å skape en normal hverdag i den kaotiske situasjonen de befant seg i.

Det fremkom også at det var viktig for deltakerne å skåne barna i de farlige situasjonene slik at de ikke skulle bli preget av erfaringene eller få overført stresset og redselen til moren. Her var det noe sprik i dataene ut ifra barnas alder. De deltakerne som hadde større barn var opptatt av å skjerme barna og ikke overføre stresset sitt til dem mens deltakeren som hadde to barn på et og to år reflektere ikke over det men var kun opptatt av å komme i sikkerhet. Dette kan vise til individuelle personlige forskjeller men kan også vise til at barnas alder påvirker hva mødrene føler for barna (East et al, 2017).

Sett i lys av min forforståelse er det flere ting som ikke samsvarer med min forforståelse. Min forforståelse var basert på at barna ville være en krevende å ta seg av under flukt, men det fremkom at barna i mye større grad var en kilde til støtte og glede.

Kategori 4 sier noe om at OAS kan ha blitt styrket

I syrisk kultur er det ikke vanlig å snakke om familieproblemer utenfor familien (Sim et.al, 2018) Dette kan ha medvirket til min opplevelse av å ikke komme ordentlig in i tematikken. At de psykologisk beskytter seg mot det grusomme ved å ikke snakke om det. Jeg tenker et vesentlig poeng her er at det blir feil å se på kvinnene med norske øyne.

Det som for meg var det mest påfallende i undersøkelsen var at de ikke dvelte med de vanskelige historiene samtidig fremstår de realistiske i sine forventninger.

Jeg reflekterte over at grunnen til at oppgaven her ble noe uoversiktlig kan handle om at jeg ikke hadde vært spesifikk nok i intervjuguiden, eller at kvinnen ikke svarte direkte på spørsmålene men «vred seg unna» temaer som var vanskelig å snakke om. Videre tenkte jeg det kunne handle om språkbarriere og også at kvinnes historier var nokså ulike til tross for at de hadde sammenfallende temaer. En kvalitativ undersøkelse viser styrke med bredde i materialet (Malterud, 2017), men med bredde kan det også være at det da blir vanskelig å finne sammenfallende temaer.

6. KONKLUSJON:

Et mål for denne oppgaven var at den både skulle kunne tilfredstille krav fra akademia, men også skulle kunne bidra med kunnskap som kunne være til nytte for de som jobber med flyktninger i bydelene og i feltet ellers. Et tema som har vært presisert i samtaler jeg har hatt med fagfolk rundt omkring er at flyktninger er traumatiserte og at man må være forsiktig med å være for nærgående. Informantene som valgte å delta i denne studien viste seg å ikke passe inn i denne karakteristikken. De viste seg å være forbausende sterke og mindre sårbare enn hva jeg hadde forventet. Man kan tenke seg at de ikke er helt representative for gruppen i så måte. En tanke jeg har gjort meg er også at vi kanskje ikke alltid kan se med «norske øyne» eller ha norske «kriterier» når vi vurderer flyktninger og deres reaksjoner. Kanskje de er sterkere enn oss ut ifra det de livsvilkårene de har levet under. Man kan tenke seg at de fleste nordmenn ville ha større problemer med å utholde måneder med å være på flukt og å bo i land hvor det er krig.

Nå når det går mot slutten kan jeg se at valg som ble tatt i starten av prosessen muligens var nødvendige men også gjorde prosjektet mer krevende enn nødvendig. Min prosjektbeskrivelse var basert på en smalere problemstilling og teoretiske perspektiv som jeg kjente godt. Jeg ønsket i utgangspunktet å se på kvinner på flukt og deres erfaringer med å ha ansvar for barns trygghet og se på dette i lys av tilknytningsteori og traumer. Men i samråd med veileder ble det i starten foretatt valg om å gå bredere ut og gjøre problemstillingen videre og heller konkretisere i forskningsspørsmålene. Da det viste seg å bli vanskelig å få dyptpløyende svar på forskningsspørsmålene kan jeg se at oppgaven muligens er blitt noe utydelig i forhold til hva studien egentlig tok mål av seg å undersøke. Samtidig er dette i tråd med kvalitativ metode som sier at en studie kan ta en annen vending enn forventet. I så måte er tenker jeg at studien må sees i lys av å være et masterprosjekt og således utført av en som skal trene seg på å bli forsker og ikke er forsker.

LITTERATURLISTE

- Anstorp, T., Benum, K., & Jacobsen, M. (2006). *Dissosiasjon og relasjonstraumer: Integrering av det splittede jeg*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Alayarian, A. (2007). *Trauma, resilience, and creativity*. A. Alayarian (Red.), *Resilience, suffering, and creativity: The work of the Refugee Therapy Centre* (s. 1-14). London: Karnac Books Ltd.
- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium: Den salutogene modellen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Antonovsky, A. (1979). *Health, stress and Coping*. San Francisco: Josey-Bass Inc., Publishers.
- Benum, K. (2014). *Terapeuten I møtet mellom sterke påkjenninger og profesjonell egenomsorg*. Anstorp, T., Benum, K.(red.). *Traumebehandling: komplekse traumelidelser og dissosiasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Borchevink, M. C, Christie, H. J, Dybdahl, R. (2019). *Psykososilale perspektiver I arbeid med flyktningbarn*. Lien, L. Dybdahl, R. Siem, H. Julardzija, I. Bakke, H.H, (red.), *Asylsøkere og flyktninger: Psykisk helse og livsmestring* (s. 105-119). Oslo: Universitetsforlaget
- Borge, A.I. H. (2010). *Resiliens: risiko og sunn utvikling*. (2.utg.). Gyldendal Norsk forlag AS
- Brunvatne, R. (2009). *Flyktninger og asylsøkere i helsetjenesten*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Bull, T. Mittelmark, M.B, Kanyeka, N E *Assets for well-being for women living in deep poverty: through a salutogenic looking-glass* Pages 160-173 | Received 21 May 2012, Accepted 18 Jan 2013, Published online: 01 Mar 2013)
- Cheruiyot, J. (1999). *The experiences of women in Kenya*. Women world, 34,16-8.
- East, P. L., Gahagan, S., Al-Delaimy, W. K. (2017). *The Impact of Refugee Mothers' Trauma, Posttraumatic Stress, and Depression on Their Children's Adjustment*. Journal of Immigrants and Minority Health, April 2018, Volume 20, Issue 2, pp 271–282.
- Eide, E. Skaufjord, T. (2014). *Afghanistan- ingen fred å få*. Falun: Pax Forlag.
- El-Khani, A., Ulph, S.P., Calam, R. (2016). *Syria: the challenges of parenting in refugee situations of immediate displacement Intervention 2016, Volume 14, Number 2, Page 99 – 113*.
- El-Khani, A, Cartwright, K, Ang, C; Henshaw, E, Tanveer, M, Calam, R. (2018) *Testing the Feasibility of Delivering and Evaluating a Child Mental Health Recovery Program Enhanced With Additional Parenting Sessions for Families Displaced by the Syrian Conflict: A Pilot Study*
- El-Khani, A., Ulph, F., Peters, S., Calam, R (2018) *Syria: Refugee parents' experiences and need for parenting support in camps and humanitarian settings*. Vulnerable Children and Youth Studies. Vol.13(1), 2018, pp. 19-29.

- Erstad, E. A. (2016). *Farvel Syria. Om eit folk på flukt*. Oslo: Det norske Samlaget.
- Everett, E.L., Furuseth, I. (2012). *Masteroppgaven - hvordan begynne og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget
- Fazel, M., Bowes, L., Gardner, F. (2018). *Pathways linking war and displacement to Parenting and child adjustment: A quality study with Syrian refugees in Lebanon*. *Social Science & Medicine* 200 (2018) 19-36.
- Flyktninghjelpen, hentet 10.08.19 <https://www.flyktninghjelpen.no/shorthand/fr/70.8-millioner-paa-flukt/index.html#group-global-oversikt-naugoEbcjh>
- Flyktning hentet 13.03.18 fra <http://flyktning.helsekompetanse.no/sites/flyktning.helsekompetanse.no/files/Flyktningkonvensjonen.pdf>
- Fuglestad, Å. B., Djup, H. W. (2019). *Bruk av tolk i samtale*. Lien, L. Dybdahl, R. Siem, H. Julardzija, I. Bakke, H.H, (red.). *Asylsøkere og flyktninger: Psykisk helse og livsmestring* (s. s.234-243). Oslo: Universitetsforlaget.
- Gadamer, H-G. (1990). *Sannhet og metode*. Norsk utgave (2010). Pax Forlag.
- Golafshani, N. (2003). *Understanding reliability and validity in qualitative research*. *The Qualitative Report*, 8(4). 597-607.
- Hart, S. (2011). *Den følsomme hjernen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Haugsgjerd, S., Jensen, P., Karlsson B., Løkke, J.A. (2012). *Perspektiver på psykisk lidelse- å forstå, beskrive og behandle*. (3.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hellestveit, C. (2017). *Syria – en stor krig i en liten verden*. Pax Forlag.
- Hillestad, L.K. (2016). *Flukten fra Syria et land i ruiner. To presidenter. Tre familiers skjebner*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag.
- Hjelde, K.H. (2013) *Migrasjon, kultur og psykisk helse*, i: R. Norvoll (red.): *Samfunn og psykisk helse. Samfunnsvitenskapelige perspektiver*. Oslo: Gyldendal Akademisk, kap. 7, s.166-187.
- Johannessen, A., Tufte, P.A., Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Kongsli Hillestad, L. (2016). *Flukten fra Syria*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvale, S., Brinkmann, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS 2015. 3.opplag 2017
- Krogh, T. (2017). *Hermeneutikk, Om å forstå og fortolke* (2.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Lidén, H. (2017). *Barn og migrasjon: mobilitet og tilhørighet*. Oslo: Universitetsforlaget AS

Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Ng Langdal, E., Sveaas, N., Dybdahl, R. (2019). *Kjønnsbasert vold I krig og psykisk helse*. Lien, L. Dybdahl, R. Siem, H. Julardzija, I. Bakke, H.H, (red.). *Asylsøkere og flyktninger: Psykisk helse og livsmestring* (s. 90-103). Oslo: Universitetsforlaget.

Nilsen, L. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademiske

Papadopoulos, R. K. (2002). *Refugees, home and trauma*. In R. K. Papadopoulos (Ed.), *Therapeutic Care for Refugees. No Place like Home*. New York: Karnac.

Pappe, I. (2006). *The ethnic cleansing of Palestine*. London: Oneworld Publications.

Sim, A; Fazel, M; Bowes, L; Gardner, F. (2018). *Pathways linking war and displacement to parenting and child adjustment: A qualitative study with Syrian refugees in Lebanon*. Social Science & Medicine Volume 200, March 2018, Pages 19-26.

Skårderud, F., Stänicke, E. & Haugsgjerd, S. (2010). *Psykiatriboken: Sinn - kropp - samfunn*. Oslo: Gyldendal akademisk..

Solem, M-B. (2017). *Styrkebaserte perspektiver*. Hansen, R. Solem, M-B (Red.), *Sosialt arbeid – en situert praksis*. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Simich, L., Andermann, L. (2014). *Refugee and Resilience Promoting Resilience and mental Health among Resettled refugees and Forced Migrants*. Dordrecht: Springer.

Sveaas, N., Reichelt, S., og Berg, B. (2019). *Samtaler med familier som gjenforenes i eksil*. Lien, L. Dybdahl, R. Siem, H. Julardzija, I. Bakke, H.H, (red.), *Asylsøkere og flyktninger: Psykisk helse og livsmestring* (s. 90-103). Oslo: Universitetsforlaget.

Ullmann, E. Bornstein, S. R., Lanzman, R. S., Kirschbaum, C. Sierau, S., Doehnert, M., Zimmermann., P, Kindler, H., Schauer, M., Ruf-Leuschner, M., Fegert, J. M., von Klitzing,

Varvin, S. (2015). *Flukt og eksil*. (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget AS.

Varvin, S. (2018). *Flyktningers psykiske helse*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Von der Lippe, A., Rønnestad, M.H. (2011), *Det kliniske intervjuet. Bind II*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Welsh, E. A., & Brodsky, A. E. (2010). *After every darkness is light: Resilient Afghan women coping with violence and immigration*. Asian American Journal of Psychology, 1(3), 163-174.

Illustrasjonsfoto: Mor og barn, Per Ung 1993

INTERVJUGUIDE:

Denne undersøkelsen dreier seg om det å være kvinne og å være på flukt med barn. Jeg kommer til å stille deg spørsmål om hvordan det var i hjemlandet ditt før du dro, så fra flukten, også til sist noen spørsmål om hvordan det er å være mor her i Norge.

Først vil jeg gjerne ha litt bakgrunnsopplysninger om deg.

1. Hvor gammel er du og hvor lenge har du vært i Norge?
2. Er hele familien din her? Er du aleneforelder eller er ektefellen din her også?
3. Antall barn og alder på barn?

Før flukten

- A) Hvordan var livet ditt i Syria/hjemlandet ditt før du måtte flykte?
- B) Kan du si litt om hvordan familien din hadde det før krigen startet og etter at krigen hadde brutt ut? Kan du fortelle en historie, for eksempel en middagssituasjon hvor hele familien var med?
- C) Kan du fortelle hva som var bakgrunnen for at dere bestemte dere for å flykte?

Under flukt/underveis

Kan du fortelle litt generelt om flukten først? For eksempel hvordan dere kom dere fra sted til sted?

Kan du fortelle om en situasjon du husker spesielt godt fra flukten.

- a) Hva opplevde du som vanskelig?
- b) Hva opplevde du som utrygt?
- c) Hva opplevde du som trygt?
- d) Hva har vært vanskelig for deg som mor underveis?
- e) Hva var til hjelp underveis?
- f) Kan du fortelle om en situasjon du var i sammen med barnet ditt og som du opplevde som farlig/utrygg?
- g) Kan du fortelle en historie hvor du opplevde at det var fint å ha noen å ta vare på utover deg selv?
- h) Kan du fortelle en historie da du var redd for barnet ditt og hva du gjorde da?

- i) Kan du fortelle en historie fra flukten da du opplevde at det var vanskelig å ta vare på barnet ditt?

3. Etter ankomst

- a) Hvordan har du opplevd å komme til Norge?
- b) Hvordan er for deg å være mor her?
- c) Opplever du å fortsatt være preget av erfaringen du hadde under flukten?
- d) opplever du at barna dine fortsatt er preget av erfaringen fra flukten?
- e) Er det noe du trenger nå som du opplever å ikke få?
- f) Hva tenker du barnet ditt/barna trenger nå/ videre?
- g) Hva er viktig for deg som mor/foreldre?
- h) Hva slags støtte er viktig for deg å få fra oss helsearbeidere?

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Hva er mødres erfaringer med å være på flukt og ha ansvar for barn?

Bakgrunn og formål

Dette er en forespørsel til deg om å delta i en studie om å være mor og å være på flukt med barn. Du blir spurt fordi du er mor og har vært på flukt med barn. Hensikten med studien er å få økt kunnskap om hvordan det er å være på flukt med barn og jeg er opptatt av dine erfaringer og beskrivelser av hvordan det har vært å ta seg av barna dine under flukt. Jeg er også interessert i dine erfaringer med å komme hit til Norge. Bakgrunnen for prosjektet er at det finnes lite kunnskap om hvordan det er å ta seg av barn mens man er på flukt og også hvordan det arter seg når man er kommet til et nytt land med en annerledes kultur enn man er vant med. Vi trenger kunnskap om dette slik at helsearbeidere kan bidra til at mødre og barn får det best mulig når de kommer hit til landet.

Mastergradsprosjektet utføres av sykepleier og masterstudent i psykisk helsearbeid Elisabeth Hjort Engebretsen. Hovedveileder i mastergradsprosjektet er førsteamanuensis Aud Misund, Høgskolen i Oslo og Akershus.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Å delta i denne studien innebærer at du er med på et intervju med undertegnede. Det vil også være en tolk tilstede slik at vi bedre kan forstå hverandre. Intervjuet vil ta ca. en –halvannen time. Samtalen vil bli tatt opp på lydbånd, transkribert og anonymisert. Det er bare undertegnede og prosjektleder som vil ha tilgang til lyd- og tekstmaterialet.

Du vil få mulighet til å komme tilbake for en samtale slik at du kan stille spørsmål, avklare eller komme med de tankene du har gjort deg i etterkant av intervjuet. Du kan da kontakte undertegnede på telefon eller mail.

Fordeler og ulemper

Det er ingen risiko forbundet med å være med i denne studien, men du kan kanskje oppleve det som ubehagelig og slitsomt å bli intervjuet. Å snakke om sine erfaringer og opplevelse kan gjøre at du kommer i kontakt med følelser og erfaringer du før ikke har tenkt så nøye over og det kan i etterkant oppleves som ubehagelig.

Dersom intervjuet gjør at du får tanker og spørsmål rundt det vi har snakket om vil du ha mulighet til å komme tilbake til meg og snakke om det.

Fordelen med å delta i prosjektet er at det du har å fortelle er ny og viktig informasjon som øker vår kunnskap slik at mødre og barn som har vært på flukt kan få det bedre.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Intervjuene blir tatt opp på lydbånd og transkribert ordrett. Lydbåndene og den transkriberte teksten vil ikke inneholde personopplysninger om deg. Datamaterialet og personopplysningene vil bli håndtert og oppbevart etter NSD og Høgskolen i Oslo og Akershus sine retningslinjer for å ivareta personvernlovgivningen.

Alle opplysninger vil bli behandlet uten navn og fødselsdata eller andre direkte gjenkjennende opplysninger. Det er kun undertegnede som har adgang til informasjonen og prosjektleder har adgang til lyd og tekstmaterialet. Det du har fortalt vil anonymiseres i den ferdige oppgaveteksten slik at det ikke er mulig å gjenkjenne deg. Alle opplysninger om deg vil bli slettet etter at studien er ferdig, det vil si februar 2019 og senest mai 2019.

Frivillig deltakelse Det er frivillig å delta i studien. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke ditt samtykke til å delta i studien. Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen på siste side. Hvis du sier ja til å delta, kan du senere trekke tilbake ditt samtykke når som helst uten at det får noen konsekvenser for deg og alle opplysninger om deg vil bli makulert.

Dersom du ønsker å delta i studien og/eller har noen spørsmål kan du kontakt med undertegnede, Elisabeth Hjort Engebretsen, eller prosjektansvarlig og veileder Aud Misund

Student:
Elisabeth Hjort Engebretsen
St.Halvardsgt.25F
0192 Oslo
Mobil: 98852730
Epost: elhjort@start.no

Veileder:
Aud Misund
Høgskolen i Oslo & Akershus
0650 Oslo. Pb 4 St. Olavs plass
0130 Oslo
Tlf: 67236149
Epost: audmis@oslomet.no

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om studien

What are mothers' experiences of being a refugee on the leave with children

Background and purpose

Would you consider to participate in a study about being a mother and on flight with children? You are asked to participate in this study because you are a mother and have been on flight with children. The purpose of the study is to gain more knowledge about how it is to be on the run with children. I'm also interested in your experience of coming to Norway. There is insufficient knowledge among health personnel in Norway about how it is felt to be a refugee responsible for children while on the run, as well as how it appears to come to a foreign country with a very different culture. To be able to provide mothers and their children with adequate care and aid after arriving in Norway, our health personnel need more insight about such conditions you may have experienced.

The study is part of a master's degree project carried out by nurse and master student in mental health care, Elisabeth Hjort Engebretsen. The main supervisor of the project is Aud Misund, associate professor at Oslo and Akershus University College.

What does it mean for you to participate in this study?

Your involvement or role in the study will be attending an interview/conversation with me, nurse and master student in mental health care, Elisabeth Hjort Engebretsen. To reassure we understand each other correctly and to avoid misunderstandings an interpreter will also be present during the interview. The interview will take about 1 to one and a half hours. The conversation will be recorded on audio tape, transcribed and anonymized. No one apart from me and the main supervisor of the study will have access to the text material and audio tapes recorded during our conversation.

Advantages and disadvantages about participating

There are no risk to participate in this study, but some people may feel uncomfortable or find it tiresome or exhausting to participate in such an interview. Talking about traumatic or unpleasant experiences may result in you getting in touch with feelings or emotions experienced as difficult or uncomfortable.

You will get the opportunity to come back to me for a conversation, ask questions, clarify or discuss thoughts you may experience after the interview. If you want this you can contact me, Elisabeth, on phone or by email. (see under)

We guarantee that your personal information will be treated with full discretion!

Our conversation will be recorded on audio tapes and transcribed verbatim. The audio tapes and the transcribed text will not contain personal information about you. The data and personal data will be

handled and stored according to NSD and University College OsloMet`s guidelines for compliance with privacy legislation.

The audio and text material will not contain name, birthdate or other formal personal information about you. Such personal information will be kept separate from the audio and text material in a secured and locked cabinet no one apart from me, Elisabeth, and the project supervisor will have access to.

Your story and all information you have provided during our conversatin will be anonymized in the completed assignment text thus it will not be possible for anyone else to recognize you or reveal your identity. All information about you and your participation in the study will be deleted after the completion of the study, ie Februar 2019 and no later than May 2019.

Voluntary participation

It is voluntary to participate in the study. At any time and without giving any reason you are free to withdraw from the study. If you wish to participate, you sign the consent statement below. If you agree to participate, you may, however, withdraw your consent at any time and without any consequences for you. Thus all personal information you have provided, text and audio material will be deleted.

If you wish to participate in the study, but have questions you wish to adress in advance, please contact me, Elisabeth Hjort Engebretsen, or project manager and supervisor Aud Misund

Student:

Elisabeth Hjort Engebretsen

St.Halvardsgt.25F

0192 Oslo

Mobil: 98852730

Epost: elhjort@start.no

Supervisor:

Aud Misund

Høyskolen i Oslo & Akershus

0650 Oslo. Pb 4 St. Olavs plass

0130 Oslo

Tlf: 99578441

E-post: audmis@oslomet.no

Consent for participation in the study

I have received information about the study and I am willing to participate

-----

(Signed by project participant, date)

I confirm that I have provided information about the study

جارب الامهات اثناء رحلة اللجوء وهن يحملن على عاتقهن مسؤولية الاطفال

الهدف من الدراسة

هل تهتمين بالمشاركة في دراسة حول كونك أم مسافرة علي متن طائرة مع أطفال؟
 لقد طُلب منك المشاركة في هذه الدراسة لكونك تابعة لـ(مكتب اللاجئين) في بلدية بروم
 إن الغرض من هذه الدراسة هو معرفة معلومات أكثر حول كيفية ان تكوني في رحلة لجوء وتحملين على عاتقك مسؤولية الاطفال
 أنا أيضا مُهتمة لمعرفة المزيد عن تجربتك في المجئ إلي النرويج
 يفتقر موظفي الصحة بالنرويج للمعلومات حول ماهية الشعور الذي تختبرينه كونك لاجئة مسؤولة عن اطفال اثناء الرحلة وكذلك
 . كيف يبدو ذلك ان تأتي إلي بلد ثقافته مختلفة جدا
 لكي تتمكن من تزويد الأمهات وأطفالهن بالرعاية والعناية الكافية فور وصولهم إلي النرويج، يتعين على موظفينا بالصحة معرفة
 المزيد من المعلومات عن الظروف التي مررن بها

هذه الدراسة هي جزء من مشروع الماجستير الذي تقوم به الممرضة و طالبة الماجستير في رعاية الصحة العقلية، إليزابيث هيوبرت إنجبريتسن. المشرف الرئيسي لهذا المشروع هي نينا بليجين، أستاذ مساعد بجامعة أوسلو و أكيرشوس

ماذا يعنى المشاركة في هذه الدراسة؟

مشاركتك أو دورك في هذه الدراسة يتلخص في حضورك مقابلة/ محادثة معي ، ممرضة و طالبة الماجستير في رعاية الصحة
 العقلية، إليزابيث هيوبرت إنجبريتسن
 تجنباً لسوء الفهم و حرصاً منّا علي فهم بعضنا البعض، سيتواجد معنا مترجم في المقابلة. سوف تستغرق المقابلة من ساعة الي
 الساعة والنصف. سوف تكون المحادثة مسجلة علي شرائط صوتية و منسوخة و محذوفة الأسماء. لا أحد سواي أنا و المشرف
 . الرئيسي علي الدراسة سيكون له حق الإطلاع علي هذه الشرائط المسجلة أو النصوص التي تمت كتابتها أثناء المقابلة
 .اذ احببت ان تضيف افكارا اخرى او تطرح بعض الاسئلة بعد انتهاء المقابلة تستطيع التواصل معي عن طريق الهاتف او الايميل

مساوي وإجابيات

لا يوجد أي مخاطر في المشاركة في هذه الدراسة ولكن بعض الناس قد يشعرون بعدم الراحة أو يجدون المشاركة في مثل هذه الدراسة أمر مُرهق أو غير مريح

الحديث عن التجارب الصادمة والمواقف المؤلمة قد ينتج عنه تذكر لبعض المشاعر الحزينة وغير المريحة والتي ربما لم تفكر بها مسبقاً.

إجابيات المشاركة في مثل هذه الدراسة هي أنك سوف تزودنا بمعلومات مهمة ممكن ان تزيد من خبرتنا في هذا المجال وتساهم في مساعدة الامهات اللواتي مررن بتفس التجربة

بالنسبة لمعلوماتك الشخصية

سوف يتم تسجيل محادثتنا علي شرائط صوتية و كتابتها حرفياً. لن تتضمن الشرائط الصوتية و النصوص المكتوبة على أية معلومات شخصية عنك. البيانات والمعلومات الشخصية سوف يتم التعامل معها و تخزينها وفقاً للقواعد الارشادية المتخذة في تشريع الخصوصية للمركز النرويجي لبحوث البيانات (NSD) و جامعتي أوسلو و أكيرشوس .

.سوف لا يحتوي النص المكتوب أو المسموع على أية أسماء أو تواريخ ميلاد أو معلومات شخصية عنك

وستبقى هذه المعلومات الشخصية منفصلة عن النصوص المسموعة و المكتوبة و محفوظة في خزانة مغلقة و مؤمنة لا يستطيع أحد الوصول إليها سوايا أنا ، إليزابيث، و المشرفة الرئيسية للمشروع

قصتك و كل المعلومات التي زودتنا بها خلال محادثتنا سوف تكون محذوفة الأسماء من النص كاملاً

.وبناءً عليه سيكون من الصعب أن يتعرف أي شخص عليك أو علي هويتك

كل المعلومات الخاصة بك و بمشاركتك سوف نقوم بحذفها فور الإنتهاء من هذه الدراسة في يوليو 2018 و في موعد أقصاه نوفمبر 2018

المشاركة التطوعية

المشاركة في هذه الدراسة هو عمل تطوعي. في أي وقت و بدون إساءة أية أسباب، تستطيع الإنسحاب من هذه الدراسة. أما إذا كنت ترغب في المشاركة ، رجاء التوقيع علي بيان الموافقة أدناه. إذا وافقت علي الإشتراك، يمكنك مع ذلك الإنسحاب في أي وقت و دون أية عواقب عليك. وبعد ذلك سنقوم بحذف كل المعلومات الشخصية التي قدمتها سواء نص مكتوب أو مسموع

إذا رغبت في المشاركة في هذه الدراسة ولكن مازال لديك بعض الاسئلة التي ترغب في طرحها مقدماً، رجاء الاتصال بي إليزابيث هيورت إنجبريتسن أو مديرة المشروع والمشرفة عليه نينا بليجين

المشرفة

:الطالبة:

نينا بليجين

إليزابيث هيورت إنجبريتسن

St.Halvardsgt.25F

Høgskolen i Oslo & Akershus

Oslo

Oslo0130 0650 Oslo. Pb 4 St. Olavs plass 0192

تليفون موبايل: 98852730

: Tlf: 67236149

المشرفة

:الطالبة:

نينا بليجين

إليزابيث هيورت إنجبريتسن

St.Halvardsgt.25F

Høgskolen i Oslo & Akershus

Oslo

Oslo0130 0650 Oslo. Pb 4 St. Olavs plass 0192

تليفون: 99578441

موبايل: 98852730

بريد الكتروني: Nina.Blegen@hioa.no

بريد الكتروني: elhjort@start.no

الموافقة علي المشاركة في الدراسة

لقد استلمت المعلومات الخاصة بالدراسة وأرغب في الاشتراك

(توقيع المشارك في المشروع و التاريخ)

أؤكد بأنني قد قمت بتقديم معلومات حول الدراسة

Nina Blegen
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Vår dato: 05.10.2017

Vår ref: 55715 / 3 / STM

Deres dato:

Deres ref:

Tilbakemelding på melding om behandling av personopplysninger

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 05.09.2017.
Meldingen gjelder prosjektet:

55715	<i>Hva er kvinners erfaringer med å være på flukt og ha ansvar for barn. Tema for denne masterstudien er kvinner på flukt med mindreårige barn og deres erfaringer med å ha ansvar for barns trygghet under flukt</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Nina Blegen</i>
Student	<i>Elisabeth Fredrikke Hjort Engebretsen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget [skjema](#). Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en [offentlig database](#).

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.10.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Dersom noe er uklart ta gjerne kontakt over telefon.

Vennlig hilsen

Documenter er elektronisk produsert og godkjent ved NSD's nåver for elektronisk godkjenning

